

ROMAAN

NR. 1

JANUAR

1954

HIND
35
SENTI

Rääkiv pea. India hingerändamise-lugu.

Keegi mees Saravakis tahtis maja ehitada ja laenata selleks oma jõukalt naabrilt kirve ja kangi. Enne aga kui maja valmis sai, suri mees, ja et tööriistad kaotsi olid läinud ja midagi ei olnud nende eest pantida, võttis jõukas naaber võlgniku ainsa poja ulun'iks, võla-orjaks. Poisil oli oma uue isanda majas raske elu, teda toideti veelgi halvemini kui ta enda vaeses kodus ja sunniti kõige raskemaid töid tegema. Ühel päeval oli ta isand pödra maha lasknud, liha ise kaasa võtnud, pea raskete sarvedega aga maha jätnud. Järgmisel päeval saatis ta poisi seda tooma. Kuid kandam on liig raske, ja kui poisike üle mahalangenud puutüve tahab astuda, nõrkeb ta. Valjusti kaebab ta enda häda ja orjapölvie viletsust; seal kõneleb äkki pea ta kõrval: kadunud tööriist peituvat ühes bambuseerivas uue ehituse katuses. Üllatunud ja lohutatuna kargas pois üle, ja vaata, pödra pea oli nüüd päris kerge! Tunnistajate ees küsis ta enda isandalt, kas see ta vabaks läheb, kui ta tööriistad tagasi toob. Mees lubas seda teha.

kuid oli väga pettunud, kui pois järgmisel päeval tööpoolest tõi tagasi kangi ja kirve — ta oli need leidnud kättejuhatatud kohast.

— Selle jutu aluseks on hindude arvamine, et peale surma inimene uuesti maailma ilmub, kuigi teise kehas. Siin muutus poisi isa pödraks.

Aastal 1914 suri Kenalong'is politseinik; haua savist lagi pragunes (arvatavasti palavuse mõjul), ja kui öösel nähti haua juures looma, arvasid kõik, et see on politseinik.

Komissar lasi haua lahti võtta — haud oli tühi! — Sinist pärlirida, mille pealik Kandoi kinkis ühele tütarlapsele, nähti viimase surma järel ühe hirve kaelas. Ka leitakse loomade karvas harilikult juuksenõelu, kõrvus ehteasju. Sureb naine sünnitamisel, siis esineb ta uuesti siilina; kasimatud vanad inimesed elavad edasi sambhur-pötradena, kuna viimastel nagu inimestel leidub täisid. Kui ollakse arvamisel, et mõni surnud sugulane loomana ringi liigub, siis ei sööda selle loomaliigi liha; mõned hoiudavad pieteedist ja kartusest üldse liha söömast, et mitte kogemata haavata mõnd surnut.

Tiisikus ja luutiisikus.

Möödunud aastal saavutati edu luutiisikuse arstimisel.

Kurjamaid inimsoo vaenlasi on kahtlema tiisikus, kuna ta kurnab kogu organismi ja temast vabanemine on väga raske. Kui päevakorral oli Tallinna era- ja linna keskhäigla raadiumi muretsemise küsimus, siis toodi statistilisi andmeid ka tiisikuse kohta. Neist andmest selgus, et tiisikushaigete arv ei ole vähenenud.

Lipõidi sissepritsimine, preparaat „helpiini“ näol, on tiisikuse arstimisel häid tagajärgi annud.

Sellel arstimisviisil on ülesandeks tiisikushaige rakukeste vastupanujõudu tõsta ja nende halvatud funktsioone ergutada. Rohtu, mis tiisikuse pisilased surmaks, seni veel leiutatud ei ole. Arstimid, mis esialgul näivad tagajärgi andvat, suudavad pisilaste hävitavat tegevust vaid peatada, kuid neid endid mitte hävitada. Pisilased jäävad organismisse tegevuseta... ootama parajaid tingimusi, et oma hävitustööd jätkata. Arstide ülesanne seisabki nüüd selles, et ära hoida neid tingimusi, mis soodsa pisilastele ja surmavad organismile. Selleks on kõigepealt vaja kogu inimkeha heaolu eest hoolitseda: hea toit, palju päikest ja värsket, kuiva õhku.

Suurt edu on kõige raskema tiisikuse liigi

luu- ja liigenditiisikuse vastu võitlemise alal saavutatud. Seni oli pea ainsaks arstimiks nõndanimetatud korsett, mis hoidis ülal tiisikuse pisilaste poolt rikutud skeleti osasid. Peale välise — kipsist või muust aineist — korseti tarvita-

takse sisemist korsetti: rikutud kondid asendatakse tervete kontidega. Seejuures vastav organ muutub muidugi liikumatuks ja inimene jääb eluksajaks sandiks.

Dr. Finikoviil aga on õnnestunud luutiisikuse arstimisviisis teostada päris revolutsiooni. Tema meetod seisab kombineeritud taimeõlide ja joodi ning kaltsiumi sissepritsimises. Taimeõlid suurendasid lipoidide vere ja tõstsid vere väärtust, s. o. tegid vere elujõulisemaks pisilastega võitlemisel; jood neutraliseeris kahjulikke aineid, milliseid Kochi pisilased välja töötanud, kuna kaltsium sama ülesannet täitis Kochi pisilaste väljatõotatud hapete suhtes. See arstimisviis vastava dieedi juures andis häid tagajärgi: 500-st väga raskest luu- ja liigenditiisikuse-haigest ainult 10 protsenti jäid parandamatuks, kuna teistel juhustel algas tervenemine.

„Uudisleht“

on ajaleht kõigile!

„Uudisleht“ leiate alati kõige täielikumad kirjeldused tähtsamate sündmuste kohta.

„Uudisleht“ ilmub 5 korda nädalas ja maksab tellides 105 senti kuus, 3 kuu peale tellides 3 krooni.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Talitus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

„Jutuleht“

toob põnavaid jutte ja romaane, vesteid ja mõistatusi. Nõudke lehemüüjail!

„Jutuleht“ ilmub kord nädalas ja maksab tellides 45 snt. kuus. „Maaleht“ tellijatele 25 senti kuus.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Talitus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

„Maaleht“

on kõige kohasem ja odavam maarahva ajaleht.

Peatoimetaja: Jakob Loosalu.

„Maaleht“ tellijatele paljud soodustused. „Jutuleht“ saavad „Maaleht“ tellijad 25 sendiga kuus. „Maaleht“ ilmub 3 korda nädalas ja maksab 50 senti kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetus: Tallinnas, Rataskaevu 9.

ILMUB KAKS KORDA KUUS

ROMAANI

Nr. 1 (283)

JAANUAR 1934

13. aastakäik

Õde Johanna.

H. Biernath.

Kui mõtlen blondile, õrnale õele Johannale, arvan, et arstil või haigetaliitajal ei tohi olla südant. Ta oli õde linna vaimuhaigete kliinikus ja nägi päevast päeva piinarikast kustumist ja õudset agooniat, määrtsemist ja torrust, napakust ja kuulsusemaaniat, tasasust ja loomalikkust, jumalikku leeki ja põrgulikku tuld, kohutavat teadmist ja tumma suigumist. Arstid mõõtsid idiotide kolpasid ja nimetasid haiguste termineid; üliõpilased käsitasid haigeid avalikkudel loengutel ja nimetasid neid huvitavaks uurimisobjektteks; valvurid viisid neid läbi pikkade koridoride ja jagasid rahulikkudeks ja määrtsejateks, ja neil oli läbi-proovitud ja kindlaid abinõusid, kuidas talt-sutada viha ja lõpetada määrtsemist ning jagu saada üliinimlikust jõust.

Ja kui miski ei aidanud, kui õnnetu olevuse õudne mõirgamine ja karjuv hirm kogu suures, vaikivas ja võrestatud majas esile kutsus lärmi ja möllu, — kui ühe armetu hullu määrtsemise pärast sada kõri põrgulikult öösse röökis ja sada rusikat meeletus vihas vastu seinu pörutas, siis kutsuti õde Johanna. Jumal teab, kust see väike, õrn olevus võttis julguse läheneda määrtsemishimulistele, haarata veriseks taotud käsi ja neid paitada, ja meeletut viha muuta pehmeks uneks. Ta näolt paistis selline headus, ta käed olid nii pehmed kui hilissuvine tuul, ta hääl karske kui oboe kõla tammikus, nii et leegitsevad silmad ta pilgu all kustusid ja taguvad rusikad lõtvusid.

Ühel hailil talveõhtul toodi näitleja Andreas Larsen linna vaimuhaigete-majja. Arstid kon-

stateerisid haigust, mis tekkinud liigest al-koholi tarvitamisest. See oli tugev pois, kes ähvardas kägistada arsti, valvuri pikali löi ja tahtis purustada instrumente. Temaga ei käidud just õrnalt ümber ja viiel mehel oli tege-mist, et vihaparoksismi sattunud määrtsejat kinni hoida ja taltsutada. Ähkides lamas ta põrandal, karjus vandeid, sülitas, hammustas, kratsis, ohkis pingutusest, et end vabastada, nii et veresooned ta oimu kohal olid tursunud kui nõõrid, valmis lõhkema. — — — Siis astus ruumi õde Johanna, ligines kartmatult hullu-meelsele, vaatas temale otsa, tõmbas hellade sõrmedega üle ta purukspeksetud näo ja veri-se juukse, — — — ja see oli kui kauge kella-helin, nagu ammu unustatud hällilaul, nagu hääl, mis on igal emal nende tundide meeletu-letamisel, mil õppisime palvetama ja ilma asju mõistma.

Nii siis muutus see suur mees kui lapseks. Ja nad tõstsid ta üles, asetasiid ta jalule, ja ta astus mehaaniliselt, samm-sammult, laskis end toetada ning juhtida ja vaatas, uktsel aeg-laselt ümber pöördes, suurte, kummaliselt vaiksete silmadega õrna õe väikestele valgetele kätele, mis habrastena ja kahvatutena nagu kuningliilia õielehed puhkasid ta süles. Ja õde naeratas talle südamlilikult. Tema aga laskis end ära viia, nuuksus kui laps ja ei teadnud öös, mil paranoiker Andreas Larseni viha vaikis õde Johanna käte all. Ja midagi iscära-likku ei olnud selle juures, oleks koguni ime-lik olnud, kui oleks olnud teisiti. Sest mida teistele oli teadus, eriala, juhtum, uurimise-objekt, leivateenistus ja materjal, tähendas temale valu ja osavõttu, hirmu ja viletsust, kisa ja kaebeid, piina ja kannatusi, pisaraid ja valu; ja kaebeile andis ta armastust, ja valule headust, ja viletsusele kaastundmust ja hirmule halastust. Ja igapähele, kelle eluallikas nende rasketel müüride vahele ummistus ja ära kuivas, pudenes tükk tema südamest — murdus üks tema rõõmu peekreist — närt-sis üks tema õnne lill.

Näitleja Andreas Larseni agoonia oli ko-hutav. Ta elujõud sulas aegamisi kokku kui lumi napis märtsipäikeses. Käesoleva haiguse

„Romaani“ toimetuse ja talituse asuvad nüüd
Tallinnas, Rataskaevu 9
Kõnetraat 427-18

SISUS

Jutud: Õde Johanna;
Katse;
Mere võimuses;
Põgenemine teise
naise eest;
Naine linnast;
Keiser tules;
Sünnipäev.

Romaan: Liisk on langenud!
(erakordselt huvitav, algab

käesolevas numbris. Tege-
vuskohaks Eesti ja tegelas-
teks siinsad inimesed).

Populaar-Inimene taevas;
teadus- Talvesport ja kos-
likud: meetika;
Elu veetilgas;
Ja-Mal - „maailma
lõpp“.

Pilte ja kirjeldusi tähtsama-
test inimestest, auhinnalisi
mõistatusi jne.

käik oli mõistatuslik ja lootusetu; hiiglasliku keha kokkuvarisemine, mis ainult osalt oli tingitud läbielatud viletsusest, ulaelust ja hingelistest vapustustest. Tema kutsumine oli nii raske, et õrn õde tundis kui terasest klambreid sulguvat ümber ta südame. Kui hämarik roomas kongidesse ja hajutas esemed ning kõik muutus ebatõenäoliseks ja viirastuslikuks päeva suritunnil, siis mõirgas Larsen jubedusest ja heitles deemonitega, kes teda tahtsid kägistada. Kuni Johanna astus ta kongi, haaras ta käed ja hellalt viis ta asemele. Siis magas ta rahulikult järgmise hommikuni. Nii läks päevast päeva, ja õe nunnanägu muutus läbipaistvaks kui valge moonileht.

Jõuluks sõitis ta enda vanemate juure. Jäi kümneks päevaks oma kodumaale ja tuli hilja öösel oma ametikohta tagasi. Oli liig väsinud, et kõnelda väravahiga, läks läbi kõmavate koridoride ja tundis, vaatamata enda väsimusele, kummalist rahutust, mis vasardades kihutas verd läbi ta soonte. Toaõhk lämmatas teda. Seinad näisid koomale tõmbuvat ja lagi rõhus talumatult raskusega. Asjad ta ümber muutusid valjuks, nurgeliseks ja klaasisarnaseks — ähvardavalt pealetungivaks — helid valjuks ja kajavateks — ta kella tiksumine kui haamriga vasardas ta kõrvadele, kumistas, tegi valu. Ta istus oma kirjutuslaua äärel. Lehitses raamatut. Luges üksikuid lauseid. Ei leidnud mingit sidet. Sundis end lugema — — — ja korraga oli tal jube tundmus, et keegi seisab ta seljataga ja vaatab temale. Ta võpatas ja pidas hinge kinni. Tundmus muutus tugevamaks, ronis tagasi-tõrjumatult teadvusesse, tihenes kindlaks veendumuseks — — — heleda kisaga kargas ta üles ja seisis vastamisi hullumeelse Andreas Larseni leegitsevate silmadega.

Kõik keergeb ta ümber. Asjad moonduvad ta silme all, kui vaataks ta nõolisele peeglipinnale. Ja seal langeb hullumeelne maha, vajub põlvili — palub: Sinu käed, õde Johanna! Tahan suudelda su käsi! Kisaga vabastab end õde Johanna, karjub appi, kisub ta käed enda kehalt, tormab piki pimedaid koridore, komistab, kukub, kargab uuesti üles — — — Lõpuks inimesed. Arstid, unised ja segased, ruttavad talle vastu, haaravad minestunu oma kätele. Ta ärkab, karjub: näitleja Larsen on valla pääsenud ja tungis minu toas mu kallale! — —

Ülemarst vaatab talle imestunult otsa. „Võimata, õde Johanna — mees suri juba nelja päeva eest. Mina ise lahkasin ta laiba. Ta peab veel olema surnukambris.”

Vabisevate põlvedega ruttab õde Johanna treppidest alla, vaevalt jõuavad arstid temale järgi. Kisub valla väikese kambri ukse, kus nad kõik lamavad, külmad, kanged, enne kui nad süngitatakse igavesele rahule — — ja

seal lamab tummalt, vahakujuna Andreas Larsen, kes akuutse paranoia pärast ühel hällil talvepäeval toodi haiglasse.

Seal karjatab õde Johanna, langeb laiba juures kokku, kargab üles, tormab pimedas vihas arstide kallale — ja teda peab väevõimuga kinni hoidma. Karedad käed klammerduvad ümber õrnade käsivarte. —

Morfiumipriidid — — rahustavad vannid — nagu seda tehakse sellistel juhtudel — — selistlet mõistatuslikkudel juhtudel. — — Õde Johanna ei tunne enam ennast ega teisi. — — Ruttu läheneb ta enda lõpule. — —

KATSE.

G. Orgius.

Ferdi Steinrück oli eile teise kirja leidnud. Seekord oli see isegi ümbrikus. Nüüd tundis ta ka kirjasaatjat, see oli lendur Valter Born, nähtavasti sinise lennujaama teenistuses. Õnelik mees! — Kuid nüüd oli ka Ferdi unelm otsas. Ja õieti, mis oli peremehel asja oma naissekretäri paberikorvis tuhnida. Lilla paber, masinkiri: „Armas Valter!” jne. No ja — ja teine kiri? Nüüd taipas, et neiu armastas teist — ja piinas end siiski! Oivaline tüdruk — see Ilse Berger! Need kaks kirja — nii lihtsad ja otsekoarsed, ei midagi üleliia, soe ja arusaadav stiil nagu neiu armsad silmad ja ilus pruun poisipea. Miks pidi tal sekretäriks olema selline oivaline tüdruk, kes pealegi kedagi teist armastas. — Ohkas. Ja, kadestas tõesti seda Borni.

Neiu ei saanud muidugi selle Borniga abielluda; kummalgi polnud raha. Iga sendi, mis sai kokku hoida, said vanemad.

Ferdi astus oma erabüroos akna juurest kirjutuslaua taha.

„Tahan neid kahte katsetada — ja sooritavad katse hästi, siis võimaldan neil abielluda. Ilset võin usaldada, kuid kas see härra Born on ka aus — — —?”

Ferdi tõstis telefonitoru. „Preili Berger? Jaa? Paluge, et keskjaam ühendaks mind Müncheniga — Freisinger ja Co. — saite? Palun ühendage kõne minu tuppa, tänan!”

Ferdi ootas hetke. Ta kava oli valmis. Loodetavasti sobis kõik. Tõstis siis kuuldetoru. „Preili, palun andke mulle lennujaam. — On seal lennujaam? Ja? Palun juhatajat. Siin räägib firma Steinrück ja Co. omanik. Kas saaksin homme ennelõunaks ühe lennuki Müncheni sõiduks? Ja? Ilus! Olge head, ütlege, on teil seal lenduriks keegi härra „Born”? Valter? Jaa, seesama. Teie parim lendur? Kas võib tema homme lennukit juhtida? Ilus! Kell 10? Saadan ühe oma naisametniku kiirete paberitega Müncheni. Nii siis kell 10 — tänan.”

A JAKIRJA „ROMAAN’i“ lugejatele.

Käesolevaga astub ajakiri „Romaan“ lugejate ette uuendatud kujul ja sisult mitmekesisemana kui endistel aastatel Järgmistest numbriest arendatakse veel täiendusi. Muudatusi ja uuendusi on ette võetud selleks, et tõsta ajakirja väärtust sisult kui ka välimuselt, muuta teda lugejaile vastuvõetavamaks ja huvitavamaks.

„Romaani“ uue väljaandja ja toimetuse sihiks on arendada ja tõsta ajakirja niisugusele tasemele, et ta oleks sisult huvitav, puhas, kõlblas ja kasvatavalt väärtuslikumaid ja kaunimaid illustreeritud perekonna-ajakirju Eestis. „Romaani“ sisust hoitakse eemale kõik, mis on vastuolus moraali ja usutunde nõuetega.

Nüüdsest alates leiavad lugejad igas „Romaanis“ peale huvitavate romaanide mitu head juttu, kirjeldusi kodu- ja välismaade inimestest ja oludest, samuti populaarteaduslikke artikleid. Igas numbris mõistatusi vaimu teritamiseks.

„Romaani“ hakatakse avaldama ka eesti parimate kirjanikkude töid.

Kuigi viimastel aastatel mitmed ehk on „Romaani“ lugemisest paljudel põhjustel loobunud, loodame, et ajakiri „Romaan“, asudes uuenduste teele, jääb nüüdsest alates kõikide endiste kui ka rohkearvuliste uute lugejate alaliseks sõbraks ja ei puudu üheski vaimliselt arenenud eesti perekonnas.

Ka ilmub „Romaan“ nüüdsest alates täiesti korrapäraselt — kaks korda kuus.

Noh, see oli nüüd õiendatud. Nüüd oli vaja neiule aega anda Borniga kõik läbi rääkida.

Seal helises jälle telefon. „München? Freisinger ja Co.? Preili, palun härra Freisingeri. Siin Ferdi — tervist, Kurt! Noh, mis teed head? Sured? Igavusest? Tähendab, su äri-asjad lähevad suurepäraselt? No oota, muretsen sulle vaheldust. Pane tähele. Saadan homme ilusa nei u sinu juure. Minu sekretär. See toob sulle kirja paberitega, milliseist kord rääkisime. Kuid mina ütlen neiule, et selles pakis on suur summa raha, 20.000 krooni, mõistad?! Jaa, jaa — truuduseproov — täiesti õige. Ja sa annad talle kviitungi kirja saamise üle, ja õhtuse rongiga võib ta jälle tagasi sõita. — Tuleb lennukiga — kell 2. Noh, nüüd sure edasi. Nägemiseni — tänan, tänan!”

Noh, nüüd oli kõik korras. Ferdi vaatas kella. Varsti kolm. Täna võib siis natuke varem ka koju minna. Kuid mis ütleb nei selle ülesande kohta? Kas pole see terve lugu mõttetut? Ei, need kaks inimest pidid kiusatusse sattu-

ma. Sveitsi piir oli ligidal. Ja on Born tõesti tubli poiss, siis võtab ta raha ja teeb neiu ning enese õnnelikuks. Noh, siis sai nei raha elamiseks, Ferdi maksis siis selle kadunud unelma eest.

Ferdi vajutas kellanupule ja helistas kolm korda. Raske, nahaga polsterdatud uks avanetas tase.

„Ah, preili Berger, olge head, võtke istet. Mul on tähtis ülesanne teie jaoks. Natukese

aja eest te-lefoonisin Müncheni.

Freisinger ja Co. omanik on minu hea sõber. Tal on raskusi

palkade maksimisega. Lähnenüüd panka ja toon raha.

See on kahekümne tuhande kroonine summa. Rahad

pitseerisin suurdeümbrikusse ja teie sõidate sellega homme Müncheni ning annate

kviitungi vastu ära. Teil on ju portfell,

võite ümbriku sinna

Naissekretäril on ka vahet vaba minut!

sisse asetada. Kas olete juba enne lennanud? Ei? Noh, siis valmistab see teile rõõmu.“

„Neiu plaksutas rõõmust käsi, ta silmad särasid.

„Ja siis veel midagi tähtsat,“ ütles Ferdi tõsisemalt. „Peate lennukijuhile ütlema — see on F-202 juht, palun kirjutage üles — et teil on selline summa kaasas.“ Ferdi naeratas. „Nii siis ei tohi seda portfelli ballastina alla visata. See on suur summa. Eks ole, sellest saab tükk aega elada. — Noh, ja nüüd korraldage kõik omad tööd ja andke paberid mulle allakirjutamiseks. Lähnen vahepeal panka. Oh-tupooleks olete vaba.“

Ilse oli üliõnnelik. See oli juba miski muu, kui alati masina taga konutada. Nüüd võis kord ometi isiklikult seda meest asendada! Sada miljonit oleks selle mehe eest ilmaotsa vedanud. — Ja lennata sai ta ka veel! See oli

AJAKIRJA „ROMAAN”i“

järgmine number ilmub jaanuari lõpul.

ju enam kui julgemadki unelmad! Peaks vaid homme ilus ilm olema! — Kuid järsku muutus ta tõsiseks. Sest — ehk juhtub midagi? Võib olla kukub? Ka sellele peab inimene mõtlema — — — Jooksis oma töötuppa, otsis siis poogna kirjaberit ja kirjutas ruttu paar rida. Siis sules ümbriku. „Härra Ferdi Steinrückile...”

F-202 seisis sõiduvalmilt. Lendur Born pani kindaid kätte. Tore ilm, arvas ta, tõeline lõbusõit. Seal ilmus Ilse ühe ametnikuga. „Terivist, härra Born! Noh, mis ütlete? Olen teie sõitja!”

Born jäi avasui kuulama.

„See on ju tore juhus, preili Berger! Mõtlesin juba, ei tea millist vana tädit pean Müncheni kiigutama. Kus on siis teie paljujuarmastatud peremees? Kas tahate temata...”

„Ja, härra Born, temata — kuid tema eest.” naeris Ilse. „Ja siin käsitaskus on mul 20.000 krooni puhtas rahas, nii siis — natuke ettevastust, kui tohin paluda.”

Lendur naeris lõbusalt.

„Kuid teie ise olete ju ka midagi väärt, juba teie pärast hoidun õnnetuse eest. Noh, ja siis tahan teile reeta, et olen palju suuremate summadega lennanud...”

Kell helises. Born avas ukse. „Nii — seal on juba mees lippudega. Noh, preili Berger, ronige oma salongi.” Kragisedes sulgus uks, ja varsti keerles propeller selges õhus.

Ilse ei vaadanud üldse lendurile, kes istus tema ees, vaid aknaklaasiga temast lahutatud. Tema pead läbisitas küsimus, millisele ei suutnud vastata — ei julgenud vastata. Miks saatis Ferdi just tema sellele reisile? Miks mitte kassapidaja ehk prokuristi... Oli Ferdi ehk paberikorvist kirjad leidnud? Järsku sähvatas mõte: miks juhib just Born lennukit, kas juhuslikult? — Või polnud see juhus...

Järgmisel päeval astus Ferdi välja oma suvilast. Ta polnud just heas tujus. See rumal teadmatust! Käs pettub neius, või...? Tahtis end teistele mõtteile juhtida ja avas ajalehe. Ta silmad libisesid üle esimese lehekülje. — Mis see siis oli?! Ta süda peatus, see oli ju hirmus. Veri kadus ta näost. F-202 Müncheni lennuväljal maandudes purunenud! Vaatas täpsemalt, read kadusid ta silme eest... Lennuk purunenud, juht ja seisija vigastatud... Ferdi karjus autojuhile: „Karl, ärge sõitke büroosse — nii ruttu kui võimalik lennuväljale!”

Mõni minut hiljem seisis ta lennujaama juhataja ees. See naeratas.

„Oo, ei, härra Steinrück, pole midagi viga.

Mõlemal seesviibijal said paar kergelt kriimustust. Lehes on kõik liialdatud! Härra Born oli juba eile õhtul lennukiga tagasi. Sealt tuleb ta just...”

Ferdi tormas välja. „Härra Born, minu õnnesoov teile õnneliku pääsmise eest! Tulge kaasa — vajan teid pooleks tunniks. Palun, ruttu. Ah, raha on edasiantud? Kuid, tulge sellegipärast!” Ta tõmbas vastutõrkuja enesega kaasa. „Seal on minu auto, tulge ruttu.”

Ja nüüd istus ta sügavalt hingates ja kergendatult tugitoolis oma kirjutuslaua taga. Lendur rääkis kõik täpsalt. Ferdi ulatas talle kää.

„Olen teile palju tänu võlgu, härra Born. Peaie raha oli ju teil lennukis veel miski väärtuslikum ese.” Ta naeratas. „Teie pruut...”

Valter Born ei taibanud midagi.

„Preili Berger sõitis küll minuga lennukis, kuid ma tunnen teda vähe. — Ma pole sugugi kihlatud... Ta peab ju nüüd siin olema, ta sõitis eileõhtuse kiirrongiga koju...”

Ferdi tõusis toolilt, tõmbas kella taskust ja oleks ta peaaegu maha visanud. „Vabandage, härra Born, mul on väga kiire.”

Kirjutas ruttu paar rida paberile ja ulatas selle lendurile, keda surus ukse poole.

„Palun, minge kassasse — väike meelega minu poolt, muud midagi. Ei, ärge tänage. Nägemiseni!”

Ferdi seisis hetke vaikselt ja pühkis käega üle lauba. Siis hakkas ta nägu särama. Astus aeglaselt kella juure ja surus kolm korda valgele nupule.

„Seal seisis varsti neiu säravail silmil ta ees, vasak käsi sidemes. Valus „Oh!” libises Ferdi huulilt. „Teie vaeseke!” Ta surus tugevasti neiu tervet kätt.

„Ah, pole viga midagi, härra Steinrück. See oli oiuline? Kõik läks hästi! Oli nii väga ilus lennata!”

„Avas oma mapi. „Siin on kviitung, ja palju terviseid saadeti teile ka.”

Kuid vasak käsi oli natuke kohmetu. Kaks kirja libisesid maha. Ferdi kummardus neid tõstma. Väikese hirmukarjatusega tahtis Ilse ta käest kirja ära tõmmata.

„Mida teie tahate,” naeris Ferdi, „see kiri on ju mulle määratud!”

Tume puna levis neiu näole. Nüüd oli liig hilja!

Ferdi lasi kirjaberit langeda ja vaatas Ilsele sügavalt silmi. „Ja kui ma lennukiga sõites peaksin hukkuma, siis suren vähemalt sinu eest, sa armas Ferdi — — — ja kuna sa nüüd elad, Ilse, mis nüüd?” — — —

Viimaks vabastas neiu enese Ferdi sülelusest ja pühkis rõõmupisarad silmist. Nüüd ilmus armas kelmikas naeratus ta huulile: „Ja need kirjad härra Bornile kirjutasin vaid, et sind armukadedaks teha...”

Moeäri-teenijate püha.

Mida Pariisi midinettidele on Katarina-päev, seda on Barcelona moeäride teenijatele Püha Lucia päev. Ehitud kirjude sallide ja originaalsete mütsidega, liiguvad väiksed senjoritad lõbusalt läbi linna tänavate, siin-seal mõnd väikest tantsu maha lüües.

Prof. Aug. Piccard.

INIMENE TAEVAS.

Masina-ajastu alles algab.

Milleks on see tarvilik?

See oli esimene küsimus, mille esitasid mulle praktilised ameeriklased, kui sai teatavaks, et teen ettevalmistusi lennuks stratosfääri.

Küsi, mis mõte on tõusta kümne, kahekümne või koguni saja miili kõrgusele? Huvitav muidugi on lennata nii kõrgele. Aga peale huvitava jalutuslennu, milline tähtsus sel võib olla teadusele või lennuasjandusele?

Stratosfääri jäätunud, tuuletus ja purpurses poolvalguses avastasin kaks elementi, mis võivad aidata kaasa määratule edule tulevikus.

Stratofäär — see on tee tuleviku õhupealsele liiklemisvahendile. Ja see on tuleviku jõuallikas, mis pa-

neb liikuma masinad, valgustab linnad ning loob sellised tehnika-imed, mis meil praegu veel on tundmatud.

Meie arvame, et ehitades masinaid oleme loonud juba väga palju. Aga see masina-ajastu, millest niipalju räägitakse, algab alles. Tuleb oodata, enne kui kellelgi õnnestub lahutada aatomite energia ja vallutada kosmiliste kiirte energia. Siis saabub meile tõelikult masina-ajastu.

Kavatsen nüüd töötada kahes suunas: uurida stratosfääri kui tuleviku õhuteed ja saladuslikke kosmilisi kiiri, mille energia ületab kõik senituntud. Muidugi alles mitme inim põlve järele õnnestub meil avastada saladus — ja mitu inimiga kuulub selle uurimiseks. Aga emakeeloodus avab oma saladused inimes-

tele siis, kui need on võimelised neid vastu võtma.

Pariisist New-Yorki 5 tunniga.

Õhupealsel liiklemisvõimalusel on siiski kindlam alus. Ennustan, et mõne aasta pärast katavad strato-plaanid viie tunniga maavaheemiku Pariisist New-Yorgini ja nelja ja poole tunniga New-Yorgist San-Franciskoni.

Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias ja Shveitsis on juba asunud strato-plaanide ehitamisele. Olen veendunud, kui takistuseks ei oleks üldine kriis, siis võiks esimene stratosfäärilend Euroopa ja Ameerika vahel sündida juba käesoleval aastal. Stratofäär on meie teenistuses.

Mis on stratosfäär?

Selles ei ole midagi salapärast. See nimi tekkis kahekümne viie aasta eest, kuid stratosfäär on olemas juba maailma loomisest saadik.

Õhk, mida meie sisse hingame — atmosfäär, mis ümbritseb maakera ja ulatub kõrgusse umbes sada viiskümmend kuni kakssada miili — jaguneb kahte tsooni: troposfäär ja stratosfäär.

Troposfäär — see on see atmosfäär, mida meie teame. Seda võib nimetada ka õhuks, mida meie sisse hingame. Maapinna soojuse erinevuse tõttu naba ja ekvaatori vahel on troposfäär alaliselt liikvel, kusjuures kaasaaitajaks on vertikaalsed õhuvoolud. Kõrgusse tõusmisel need voolud jahtuvad, muutudes vihmaks, lumeks, pilvedeks. Jahtudes voolud kaotavad kerguse ja kõrgemais kihtides, kus temperatuur langeb 60—80 kraadile allpool nulli, jäävad nad seisma ning kõrgemale enam ei tõuse. Siin algabki stratosfäär — kaheistkümmend — viieteistkümmend tuhande jala kõrguses.

Stratosfäär — see on jäätunud, pooltime tsoon, temperatuuriga 56—76 kraadi allapoole nulli. Kümne miili kõrgusel atmosfääri surve võrdub survele ookeanil, järelikult on seal ka kümme korda vähem õhku. Vähiangi tuul on seal täiesti võimatu. $\frac{1}{10}$ osa atmosfääri juures, mis juhib laiali kiired, on stratosfääris kümme korda vähem valgust kui samal ajal maa peal. Päev stratosfääris on üleni pöörpime, ülekaalus purpursed värvinguga — öö on kümme korda pimedam kui maa peal.

Kui tõsta mingi inimolevus stratosfääri õhukindlas kabiinis ja järsku see avada, sureb ta silmapilkselt.

Mis on head säärases reisis?

Kõigepealt, see on ilmastikust sõltumatu te, mida inimsugu alati on otsinud. Stratosfääris ei ole niiskust, udu, vihma, lund ega rahet. Strato- plaanid võivad lennata kõrgemal tormeid, marudest ja õhutühikutest. Lendurile avanevad siin võimalused, mida ei anna talle ei aurik, vedur ega aeroplaan.

Teiseks paremuseks on stratosfääri baruldane kergus. Troposfääris reguleerivad aeroplaanide kiirust mööda- pääsematud seadused. Arvestades ae-

roplaanide kiirust, õhu vastusurve suureneb kümme korda, ja et seda võita, selleks peavad nad suurendama oma jõudu. Peaaegu õhutus stratosfääri ruumis see takistus langeb peaaegu nullini, mistõttu võib arendada määratud kiirust. Neil põhjusil stratosfäär paistabki äärmiselt veetlevana.

Minu esimene lend stratosfääri oli põimitud igasugu õudustega.

Esitades oma katsed Bsüsseli ülikoolile läbivaatamiseks avaldasin idee stratosfääri ekspluateerimiseks ning tegin ettepaneku tõusta kümne miili kõrgusele, kui see peaks olema võimalik. Kõrgeim saamvutus tolal ajal oli viis ja pool miili.

Valmistumine lennuks.

Kuidas kaitsta end ja oma assistenti õhusurve muutuse vastu, kuidas varustada ruumi küllaldaselt õhu tgaavaraga, kuidas kinnisest kabiinist juhtida õhupalli — need olid küsimused, mis vajasid lahendust.

Septembri alul 1930. aastal seltsis assistent Kipfer'iga lõpetasime Augsburgis kõik ettevalmistused lennuks. Jäi veel vaid oodata vaikset ilma. Tuult kartasime kõige enam. Tuulepuhang võiks lükata palli ümber või kanda merele — harilik oht kauge- maa lennul Euroopas.

12. septembri õhtul ilm muutus soodsaks. Valmistusime stardile. Öö läbi pumpasime õhupallisse vesiniku ja valmistasime instrumante. Kuid hommikul tõusis tuul; lend tuli lükata edasi ja gaas lasta välja. Reporterid, keda kogunes meie ümber suurel arvul, hakkasid naerma, ja kõigis lehtedes ilmusid iroonilised artiklid. Ootasin.

27. mail 1931. aastal tingimused muutusid jälle soodsaiks. Kipfer ja mina istusime kabiini, sulgesime selle ja otsustasime võtta ette stratosfääri lühilennu, mitte üle kahe tunni. Õnnetus tabas meid kohe alguses. Äkiline tuulepuhang haaras palli, keeras selle peagu ümber ja lohistas siis tükk aega mööda maad, mille tulemusena osutusid kõik instrumendid rikutuiks.

Pärast seda tõusime kiiresti õhku.

Gondli põhjas oli väike, läbimõõdu umbes tolliline avaus, ja seda sulgeda püüdes selgus, et klapp oli rikkis.

Stratosfääri turistid.

Siiski ma ei muretsenud enne, kui olime tõusnud neljateistkümmend tuhande jala kõrgusele. Kutsusin siis Kipferi, kes oli ametis vaatlemisega, ja katsusime seltsis sulgeda avaust. Sellest tungis õhk välja läbilõikava vilega, ja et meie liikusime hõredas atmosfääris, siis õhusurve kabiinis langes ähvardavalt. Tõusime umbes kahekümne-miililise kiirusega tunnis ja kui poleks õnnestunud avaust sulgeda, siis oleksime olnud mõne minuti pärast ilma õhuta.

Õnneks mul oli võetud kaasa kautshukki ja vaseliini. Määrisime sellega kabiini põrandat. Et saavutada normaalsurvet, selleks võtsin tarvitusele vedela hapniku. Kuid hoolimata kõigist meie pingutustest õhu väljavool jätkus. Laususin Kipferile, et kui see ei lõpe, siis olen sunnitud maanduma. Siis ma veel ei teadnud, et tõusmisel saadud rikete tõttu olime kaotanud võimaluse õhupalli juhtimiseks ning olime täiesti abitud.

Kell neli kakskümmend viis minutit pärast tõusmist väljavoolava õhu vile vaikus. Kunagi veel ei ole ma nii õnnitlenud vaikust.

Ent meie õnnetused alles algasid. Meie instrumendid olid katki ja meie ei saanud vaadelda. Olime turistid stratosfääris. Mu enesearmastus oli sügavasti haavatud.

Suletud allumiiniumkabiini, olime sama abitud, nagu oleks vangivaht sulgenud meid vanglakambrisse, visanud võtme jökke ning läinud ise reisima.

Näis, et mu omad arvutused naerisid mu üle. Selleasemel, et varusrustada gondel soendusaparaatidega, värvisin pool välisseina mustaks, et see tõmbaks ligi päikese kiiri ja nõnda soendaks meid; teise poole poleerisin läikima, et see juhiks kiired laiali ning jahutaks kabiini. Aparaat, mille abil võisin juhtida kabiini, keeras teda kord ühe, kord teise küljega päikese poole, ja ma oleksin võinud hoida sees ükskõik millist temperatuuri.

Kuid ka see aparaat oli rikkis. Kogu päev gondel oli pööratud päikese poole musta küljega; temperatuur kabiinis tõusis 140 kraadini pealpool nulli (Fahrenheiti järele).

Väljakannatamatu kuumus gondlis.

Keesime enda mahlas. Ähvardas hinge matta. Võtsime ümbert kõik rasked riided ja jäime peaaegu alasti. Vesi, võetud kaasa joomiseks, auras.

— Nüüd olete stratosfääris — küsisin Kipferilt — mis arvate sellest?

Kipfer nilpsas kuivanud huuli.

— Annaksin ta klaasi vee eest — vastas.

Meenus soodavesi ja see, et kolme tolli kaugusel — meie kabiini alumiiniumseinte paksus — on õnnis stratosfääri jahedus — 76 kraadi allpool nulli.

Aeg kadus. Pall tõusis ja langes. Kord tõusis ta üheksa ja poole miili kõrgusele. Olime Tirooli Alpide kohal. Ma ei lakanud mõtlemast veest ja kümblysest. Kas me tõesti enam kunagi ei maandu?

Tagasi maa peale.

Pärastlõunal hakkasime laskuma alla — sada jalga tunnis. Tahtmatult arutasin: niiviisi laskudes võime loota maandumisele kolme nädala pärast. Aga kui stratosfääris hakkas pimenema, laskumiskiirus suurenes. Kell kaheksa õhtul olime vaid seitsme ja poole miili kõrguses. Tunni aja pärast lendasime Alpide kohal. Uus oht! Nüüd me tegime lahti sissekäigu avause ja hingasime ahnelt värsket õhku. Saabus õõ. Meie ei saanud juhtida õhupalli. Kurjakuulutavad õhuvoolud kandsid meid otse kaljude tippudele. Kui hukkumine näis juba olevat mõõdapääsematu, tuul ootamatult võttis teise suuna, ning meie pall laskus kiirelt jääle Austria Tiroolis. Olime ikkagi veel 1,75 miili kõrgusel merepinnast, kuid milline õnn tunda jalge all kindlat maad!

Kuigi Kipfer oli vilunud alpinist, saabuva pimeduse tõttu ei sõandanud me võtta ette teekonda lähemasse külasse. — Ootame hommikut — ütlesin Kipferile. Veetsime õõ jääl ning järgmisel hommikul läksime külla.

Teine tõus stratosfääri.

Teine tõus tasus täielikult esimese ebaõnnestumise. 18. augustil tõusin uue palliga, kaaslaseks olmul seekord Maksim Kosins — Zü-

rihist. Esimesel lennul kavatsesin viibida õhus kaks tundi, kuid viibisin seitseteist tundi. Teine kord mõtlesin viibida kakskümmend neli tundi, kuid maandusin seitsme tunni pärast. Instrumentide rikete tõttu

Mugavusi tuleviku õhusõidul.

ei saanud esimesel korral teha vaatlusi, kuid nüüd võisin seda niipalju kui tarvis. Esimesel korral näis kõik väga naljakas, kuid nüüd ei olnud midagi naljakat, peale selle, võib olla, et vaadates altimeetrile märkasin, et olime tõusnud 10.07 miili kõrgusele ning püstitanud sellega oma esimese rekordi.

Kaasakistud õhuvoolust liuglesime Alpide kohal, mitme miili kõrgusel mäetippudest, ja vaevata juhtides õhupalli maandusime Lak Gardi juures Itaalias.

Ajakirjanikud olid väga pettunud. Paljud ajalehed olid valmistanud eriväljaandeid juba siis, kui tõusin õhku, tuues kirjeldusi mulle osaks saanud traagilisest saatusest, ja ootasid vaid viimast teadet, millal ja kus on leitud mu laip.

Missugune näeb välja strato-
toplaan?

Ta on varustatud suurearvuliselt mootoritega ja on arvatavasti konst-

ruceeritud alumiiniumist, mitte ainult viimase kerguse, vaid ka absoluutse läbilaskmatuse pärast. Uksed on hermeetiliselt suletavad ja aknad on poolteise tolli paksusest klaasist. Aparaadid hapniku ja pressitud õhuga. Muis asjus ta vähem erineb praegusist õhulaevust. Aryan, et lähemal aastail ta kiirus ei tõuse üle 600 miili tunnis, kuid on võimalik ka 800 miili. Ei usu ka, et strato-
plaanid tõuseksid kõrgemale kui 10 miili. Mida kõrgemale, seda rohkem on vaja lennuks jõudu.

Rakett — tuleviku liiklemisvahend.

Seks ajaks, kui seegi kiirus osutub väheseks, on meil juba olemas raketid. Euroopas püütakse tõsiselt lahendada raketi-probleemi. Shveitsis on õpetlased lahendamas küsimust, mil kombel viia raketi abil koormat ühelt mäelt teisele. Saksamaal püütakse organiseerida rakett-posti Ühendriikidesse. Kogu küsimus seisab selles, kuidas rakett-sõidukeid juhtida.

Lõppkuju raketile antakse arvatavasti kaugemas tulevikus. Millal — seda ei tea keegi, kuid mõned julguvad kinnitada, et viiekümne aasta pärast võime saata välja rakette, mis arendavad kaheksa miililise kiiruse minutis.

Kosmiliste kiirte saladus.

Kujutleme, et avastame kosmiliste kiirte saladuse. Kunstlikult neid koondades võime muuta nende energia soojuseks, soojuse jõuks, mis jätab endast kaugele ka kõige julgemad inseneride unistused.

Viie tilgaga me võime valgustada New-Yorki kahekümne nelja tunni jooksul. Lusikataiest on küllalt, et juhtida „Mauritaniat“ üle Atlandi ookeani.

Meie järeltulijate käes on uus energia, kui meie naftaallikad kuivavad ja kivisõelademed on ära tarvitatud. Kuidas kujuneb elu siis? Kas inimesed on siis õnelikumad? Või me muutume masina vabatahtlikeks orjadeks?

Need on küsimused, millele ma ei suuda vastata.

LIISK ON LANGENUD!

Arno Alexander'i romaan.

1.

Taavet Rebase auto sattudes tugevasse lumetormi jäi lõpulikult seisma. Rebane pani abitult müdiseva mootori seisma, püüdis oma külmanud käsi soojendada hingeõhuga ning vaatas siis küsivalt näkku mehele, kes vaipadesse pakitult istus tema kõrval. „Mis meie nüüd teeme, Jaan?“ küsis ta viivu aja pärast, kui teine tema silmade küsimused vastuseta oli jätnud.

„Hm, on sula!“ vastas Jaan Palu sügaval rinnahäälel ja täie veendumusega.

Rebane urises endale midagi nina alla. Kül-lap vist oli see mingi vandesõna. „Seda näen ma isegi,“ tähendas ta hammustavalt, „kuid mida teeme meie nüüd edasi? Edasisõitmise peale ei maksa enam mõelda.“

„Siis ei sõida meie ka edasi,“ vastas Palu rahulikult, oma mugavat asendit muutmata.

Rebane saatis meeleheitliku pilgu läbi ainukese auto kaitseklaasil leiduva lumevaba koha ette. See mis ta nägi, ei andnud talle sugugi julgust. Autolaternate valgus ei suutnud üle kolme-nelja sammu tuisust läbi tungida. Silm nägi ees vaid liikuvaid lumemasse ja taamal oli läbitungimatu pimedus.

„Minu arvestuse järele peaksime meie olema V... asunduse lähedal,“ algas Rebane jälle. „See asundus peaks meist paremal asuma. Katsume jalgsi sinna välja tungida. Või eelistad sa jääda siia autosse, mis endast moodustab teatava varjendi?“

„Jah,“ vastas Palu ükskõikselts.

Rebase kannatus katkes.

„Mida tähendab see „jah“?“ hüüdis ta vihastelt. „Kas jääme siia? Või kas lähme edasi?“

„Nii nagu sulle meeldib,“ kostus kannatlik vastus.

„Nii siis...“ Rebane viivitas hetke, kuna ta väga hästi taipas, kui hädaohtlik see minek oli. Kuid kohe lisas ta jonnakalt: „Noh, siis lähme.“

Palu oli selle ettepanekuga kohe nõus, nagu oleks see olnud kõige harilikum toiming ning mitte eluga riskimine. Ta tõusis ja jagas oma vaibad nõnda, et tema ise sai paksemad ja ta sõber õhemad, mässis enese hoolega nendesse ja oli seega minekuvalmis. Siis avas ta ettevaatlikult autoukse. Tuul virutas talle kohe tiheda lumepilve vastu silmi, mis tal hinge kinni mattis. Palu tõmbas ukse jälle ruttu kinni.

„Sula,“ kinnitas ta veel veenvamalt kui varem.

„Edasi!“ käsutas Rebane, kes ka enda oli mähkinud vaipadesse. Ta sarnanes nüüd rohkem elusa kotiga — kui inimesega.

Palu hingas korra sügavasti ja tõukas autoukse uuesti lahti. Kuigi lumi temal ka nüüd ähvardas hinge matta, ronis ta siiski julgesti autost välja ning vajus sealsamas põlveni pehmesse ja värskesse lumme. Kohe tahtis ta auto porilauale tagasi ronida, kuid juba oli Rebane tema kõrval ja surus tormiga võideldes autoukse kinni. Ta hüüdis oma sõbrale midagi, kuid tuul hulus märatsevalt ja Palu kõrval olid vaipadesse maetud, nii et ta midagi ei kuulnud. Küll jätkus aga temale Rebane käeviipest — Palu mõistis, et sõber näitas temale suunda, kus pool tema arvates pidi asuma päästev V... asundus.

Enne auto juurest lahkumist oli Rebane selle tuled ära kustutanud. Eemaldunud autost vaid mõned sammud, oli see nende silmist pimedusse kadunud. Nüüd olid nad igast küljest piiratud lumetormist ja pimedusest.

Rebane sammus komistades ja tuikudes ees, sest lumi oli kuhjunud lugematutesse hangedesse. Siin oli ees kõrge lumemägi, vähekese aga edasi oli maakonar päris paljas. Vaikides sammus Palu oma sõbrale järele. Kui tuul mõneks hetkeks lakkas mõirgamast, võis Palu kuulda eelsammuja vihast vandumist. Palu ei vandunud, sest tuul oli temale vastu ja ta teadis, et keegi poleks tema vandumist niikuinii kuulnud.

Ilm oli aga halvem kui Rebane seda oli arvanud. Varsti mõistis ta, et nende autost lahkumine oli olnud liigne julgus. Sellises pimeduses polnud mingit lootust leida asundust, mis ehk õnnekorral võis olla läheduses, kuid sama hästi ka mitte. Rebane oleks nüüd meelsasti tagasi pööranud, kuid ta teadis, et nad ei leia autot enam üles.

Sellepärast sammus ta nüüd meeleheitliku visadusega nii kiiresti edasi, et Palu temale vaid suuri väevu järele jõudis. Rebane tegi endale kibedaid etteheiteid. Ta kirus end maapõhja, et oli viinud hädaohtu üksnes mitte oma, vaid ka Palu elu — kui neil ei peaks õnnestuma leida asundust. Ta silmad olid lumega ummistunud ja katmata näoosa otsekui põles valusatest lumeterakeste torgetest. Käed aga külmetasid, hoolimata pak-sudest nahkkinnastest. Palu tõukas talle tagant külge.

„Mis on?“ mõirgas Rebane läbi tormi.

„Ma ei suuda enam,“ karjus Palu vastu ja istus ootamata lumesse. „Olen väsinud... Küll on mul aga külm...“

Rebane kokkus. Kui Palu juba nüüd väsimata hakkas, mis saab siis tunni ehk isegi poole tunni pärast?

„Inimeselaps!“ karjus ta läbi tormimühina. „Tõuse kohe üles! Edasi. Kas saab juba?”

„Ei,” vastas Palu nii tasa, et ta seda isegi ei kuulnud. Siis tõstis ta käe üles ja osutas vasakule. „Sealt paistab tuli!” hüüdis ta. Kuigi ta seda hütis oma viimase häälega, oli see hääl siiski rahulik.

Rebane pöördus ning vantsis näidatud suunas. Seal oli aga pime, täiesti pime. Kuhu ta ka oma silmadega pimedusse ei puurinud, kusagil polnud näha tulukest.

„Sa eksid, vanapoiss, nägid vist viirastust,” pomises ta tasa. Kuid hetk hiljem karjatas ta kõvasti. Nüüd oli ka tema näinud vilkuvat tulukest.

„Üles, Palu,” mõirgas ta lootusrikkalt. „See näib olevat kaunis lähedal.”

Palu tõusis raskelt ja komberdas edasi. Varsti nägid nad seda valgust uuesti, kuid see kadus kohe jälle lumehiili.

Äkki tundis Rebane, et ta jalad sattusid mingile siledale, kõvale pinnale. Ta kumardus alla, vaatas siis imestunult ettepoole ja astus mõned sammud edasi. Polnud kahtlust — nad olid maanteel, mis oli täiesti lumevaba. Sama tuul, mis teisale kuhjas majakõrguseid hangesid, oli siit viimse kui lumekübemekese minema kihutanud.

„Päästetud!” karjus nüüd Rebane ja tõmbas Palu enesega ühes edasi. Jah, see tee viis neid noolsirgelt tule poole. Mõne minuti pärast seisis nad mingi suure musta kogu ees, mis pimedusest vaevalt-vaevalt eraldus. Rebane kobas seda käega ja tegi varsti kindlaks, et see oli kõrge, lukustatud värav. Varsti leidis Rebase kobav käsi vanamoelise kella-tõmbe- traadi, mida ta kohe energiliselt kiskuma hakkas.

Möödusid minutid, kuid keegi ei ilmunud. Palu oli jälle lumesse istunud ja ootas kannatlikult, milliseks nende saatuse kujuneb. Rebane jättis ta enda hooleks ja peksis rusikatega ägedasti vastu väravat ja tõmbas ikka ja jälle kellanööri.

„Need seal sees ei tahagi vist avada!” karjus ta Palule kõrva.

„Nad... ehk ei kuule,” arvas Palu. Samal hetkel krääksus värav. Rebane, kelle silmad pimedusega juba olid harjunud, nägi pooleldi- avatud värava vahel suurt mehekogu laias kasukas ja kuulis sügavat häält:

„Kes seal on? Miks te helistate?”

„Eksisime ära,” hüüdis Rebane kannatamatult. „Otsisime tuisu eest varju. Kuulge, külamees, kas on siin tõesti nii pikki seletusi vaja! Laske meid parem kohe sisse, muidu sureb mu sõber viimaks ärs.”

Palu oli enda vaheajal püsti ajanud.

„Ega siin surmast enam palju puudugi,” lausus ta tõsiselt. Mees väravas näis ikka veel kahtlevat — mis teha? Selline ükskõikus kutsus Rebase uusi ägedaid vihahooge esile. Viimaks ometi näis mees otsusele jõudvat. Sõnatult avas ta värava, laskis mõlemad tuisuhädalised sisse ning lukustas siis jälle värava. Sama sõnatult tammus ta mõlemate ees läbi paksu lume, hoolimata sellest, kas teised jõuavad temale järele või mitte. Lõpuks jõudsid nad ühe ukse juure ja sammusid üles mitmest kivitrepi astmest, kuni jõudsid teise ukse ette. Väravaavaja astus ka siin mõlema sõbra ees uksest sisse, kuid pöördus siis ümber ja ootas seni, kuni mõlemad võõrad olid sisse tulnud.

Rebane ja Palu leidsid enda suurest toast, mis kuidagi meenutas talu kambrit. Suure laua ümber istus mitu meest, keda nende riietuse järele võis pidada kütideks, kaluriteks või talunikeks. Nende hulgas istusid ka mõned peenes riietuses mehed, ja see, kes Rebase ja Palu sisseastudes püsti oli tõusnud, kandis koguni frakki.

„Mida see tähendab?” karjus frakis isand tulijate suureks imestuseks nende peale. „Mida teie siit otsite? Katsuge, et siit kohe minema saate!”

2.

V... asundus, millest siin jutt, asub Eestis, Peipsi järve läheduses. See mees, kes Rebase ja Palu oli sisse lasknud, kõneles murrakulist eesti keelt. Frakis isand rääkis ka samas keeles, kuid tema rääkimises tundus tublisti saksa aktsenti. Rebane imestas väga sellise vastuvõtu üle. Ta oli Eesti risti ja põigiti mitu ja mitu korda läbi käinud ja teadis, et igalpool anti eksinud teelisele lahkesti ulu- alust ja öömaja. Ta oli kuulnud ka välismaalasi sageji eestlaste võõraste vastuvõtlikkusest kiitvalt rääkivat. Ja nüüd siin selline toores kohtlemine!

Rebane viskas oma kaaslasele tumma pilgu, millele see samaga vastas.

„Meie ei soovi teilt midagi muud, kui luba siin seni peatuda, kuni ilm väljas paraneb,” seletas Rebane külmaht. „Selle keelamine praeguse ilmaga oleks võrdne mõrvale.”

„Kes teie olete?” küsis frakis mees kannilt.

„Mina olen „Uudislehe” kaas tööline,” vastas Rebane viivitamata, ja ta ei teadnud isegi, mis teda keelas tõtt rääkimas. „Mina nime on Rebane, ja see siin on Palu, sellesama lehe raamatupidaja.”

Palu vahtis seda kuuldes oma sõbrale sellise varjamata imestusega otsa, et see pidi küll kõigile nähtav olema.

„Õige,” kinnitas ta siis suure suuga. „Jah, meie mõlemad oleme „Uudislehest”. Minu sõber kirjutab igasuguseid lugusid kokku ja mina pean raamatuid.”

„Stackberg,” esitas end frakis härra. „Parun Stackberg,” lisas ta juure, ehkki Eestis ametlikult pole aadlitiitleid. „Mina olen selle maja peremees,” jatkas ta vähe sõbralikumalt. „See siin on väga rahu ja kardetav koht... Selle pärast meie ei näegi heameelega võõraid... Ei või ju kunagi teada... Noh, võtke üleriided maha ja tehke endale olemine mugavaks. Teie võite jääda siia, kuid tingimusel, et sellest sõnakestki lehte ei lähe.”

„Selle peale võite olla päris kindel,” rahustas Rebane majahärrat kerge südamega.

„Seda ei maksa teil karta,” ruttas nüüd ka Palu majaperemeest julgustama. „Ega meie leht iga lora avaldagi.”

Mõlemad sõbrad läksid nüüd hiiglasuure vanamoelise ahju juure ja vabastasid end palitustest ja vaipadest. Kohal, kus nad olid seisnud, oli põrandal kaks suurt veeloiku. Ahju juures oli hea soe. Seal sulas nende riietel olev lumi mõne minuti kestel veeks.

Palu otsis taskust oma paberrossikarbi, ja mõlemad mehed panid endale suitsud ette. Siis istusid nad pingile ja suitsetasid vaikides.

Laua ääres istujad ei pööranud neile enam vähematki tähelepanu. Nad olid selle vahejuhtumise — kahe võõra soovimata taleku — juba unustanud. Võõrad tohtisid jääda, kuid keegi ei teinud nendest välja.

„Kummaline maja,” sosistas Rebane.

„Jah, väga kummaline,” nõustus Palu.

Ümarikul laual aga plaksusid kaardid. Nähtavasti mängiti õige suurte summade peale, sest mängijad olid tublisti erutatud ja pinevil, nagu see on vaid suurte panuste puhul.

Räägiti vähe — ainult hädavajalikke sõnu. Kuuldusid vaid hüüded: „Ruut on trump”, „Mina löön kaasa”, jne. Majahärra näis olevat väga ärritatud. Sellest järeldas Rebane, et ta pidi palju kaotanud olema. Igakord, kui ta jagatud kaardid laualt üles võttis, pööras ta enne nende nurgad ülespidi, piilus siis kõõrdi nende alla ning häälitsetes imelikult sisistades.

„Tahaksin kangesti teada, miks kannab see mees frakki?” sosistas Rebane.

„Ja mind huvitab jälle, mida peame tegema, et saaksime natukene süüa,” vastas Palu sama tasa.

Mäng lõppes ja parun tõi taskust nähtavale suure paki pruune 50-krooniseid rahasid. Rebane arvestuse järgi andis ta neid oma naabritele vähemalt kümme tükki.

„Kas härrad ei soovi ehk kaasa mängida?” hüüdis parun valjusti ja ebasõbralikult mõlema sõbra poole.

„Mis mängu teie mängite?” küsis Rebane.

„Mutti,” seletas Stackberg.

„Missuguste panustega?”

„Kroon silm.”

Rebane tundis seda mängu hästi ja teadis, et selle mänguga võis kaotada kohutavalt

suuri summasid. Ta ise polnud kuigi suur kaardimängija, kuid ametialalistel põhjustel tundis ta kõiki selliste mängude kriikasid ja võtteid paremini kui paljud kirglikud mängijad.

„Ma mängin meelsasti kaasa,” vastas ta rahulikult.

„Mina...” algas Palu ja tahtis öelda, et temagi mängib, kuid Rebane viskas temale nii kurja pilgu, et ta raputas kohe pead ja lõpetas oma atatud lause tasase „... mitte’ga”.

Rebane istus laua äärde ja mäng algas kohe jälle uuesti. Rebane imestas, et keegi ei küsinud temalt, kas tal oli ka küllalt raha kaasas. Varsti oli ta niivõrd mängusse süvenenud, et tal polnud enam muid mõtteid peale kaartide.

Mäng võttis juba kohe alguses sellise suuna, et Rebane pidi murelikult mõtlema oma piskesele rahatagavarale. Ta märkas kohe, et kõik peale paruni mängisid külmavereliselt ja kaaluvalt. Nad ei pannud kunagi kahtlasele kaardile midagi. Parun aga mängis kirglikult ja hoolimatult. Esimese partiiga oli Rebane natuke võitnud. Teine ja kolmas mäng tõi talle aga kaotusi, sest talle tulid kätte halvad kaardid. Neljanda partiiga kaotas ta aga juba tublisti rohkem, kui esimesega oli võitnud.

Mänguõhinas ei pannud Rebane tähelegi, et keegi valas mängijate klaasidesse alatasa uut veini juure. Ka Rebane oli oma klaasi paar korda tühjaks joonud, ja ikka oli see jälle täis. Äkki tundis ta, et keegi puudutas kergelt tema õla. Rebane ei pöördunud ümber — vaatama, kes see on, sest ta oli kindel, et see võis olla ainult Palu. Kuid samal hetkel nägi ta, kuidas üks kitsas valge käeke täitis tema klaasi jällegi. Nüüd pöördus ta kohe ümber ja nägi, et see väike käeke kuulus ühele ilusale neiu, kes tõsise näoga tema seljaga seisis. Selle neiu silmad olid nii kurvad ja sügavad, nagu neid Rebane varem kunagi polnud näinud. Ta pani kaardid hajameelselt lauale ja vahtis tüdrukule üksisilmi näkku.

„Minu tütar Marie,” esitles parun kähiseval häälel ja vihastas nähtavasti segamise pärast.

See neiu oma kuldblond juukstega, mis kahes pikas patsis ta õlgadele langesid, oma valgete riiete ja kahvatu näoga oli nagu mõni sajandite tagant ellu ärrganud lossipreili...

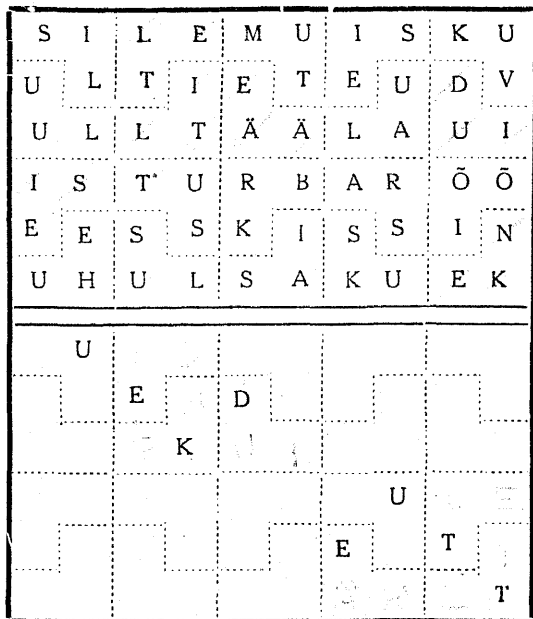
„See on kole,” kuulis Rebane endale kõrva sosistavat. „Lakake mängimast. See on ju nii kole...” Järgmisel hetkel oli neiu kadunud.

Rebane äigas endal käega üle näo, nagu oleks ta viirastusest tahtnud vabaneda. Rohkem kui neiu imelikult sõnad, oli teda hirmutanud selle paluv toon.

Ta mängis hajameelselt edasi, pani oma kaardi kui tuli tema järjekord. Kuid ta pilk uuris hoolega mängijaid. Kas märkas ta seda alles nüüd, või oli see neiu salapärase hoiatu-

Kolmetähe väljad.

AUTASUKS kolonel Partsi raamat „Kas võit või surm“ I

Joonise ülemises osas raamidega piiratud tähtede grupid, igas grupis kolm tähte, tulevad viia alumise joonise osa väljadesse nii, et alates alumise joonise ülevalt pahemast nurgast ja lugedes rida-realt, saaksime katke Mihkel Veske laulust.

Ülemises joonise osas antud kolmetähelistes gruppides jääb üleviimisel üksikute tähtede asend igas grupis muutmata, s. o. grupid viiakse üle alumisse joonisesse nii nagu nad on.

Alumises joonise osas juba olevad tähed on õigetest kohtadel ja selleks, et kergendada ülesande lahendamist.

se mõju, kuid — kõigi mängijate näod olid kuidagi tontlikud. Rebase hinge asus õudne tunne, ja ta silmad otsisid Palut, ainukest inimest, kes selles koledas kohas tundus hariliku inimesena. Kuid Palut polnud kusagil näha. Ta oli kadunud.

„Meie võitsime,“ pöördus Rebase mängu-partner tema poole. See mees rääkis kähiseval raugahäälel. Rebane nägi kohkudes, kuidas tema ette lükati suur kuhi rahapabereid. Tema partner oli võitnud sama palju.

„Seal peaks olema 8000 krooni,“ ütles vanamees ja osutas oma kollase sõrmega rahahunikule. „Nüüd jagate teie kaarte.“

Rebane võttis kaardid ja hakkas neid segama. Ta oli ikka veel kummalise ümbruse mõju all ja segas kaarte nii osavuseta, et kaks tükki neist kukkus maha. Rebane kummardus neid üles võtma ja nägi laua all kondiseid sõrmi kaht kaarti hoidmas. Hetke vaatas Rebane neid sõrmi ja kaarte, haaras siis järsku kaks kaarti kondiste sõrmede vahelt, tõusis jälle üles ja segas kaarte edasi. Nüüd teadis ta, et oli need 8000 krooni võitnud ainult seetõttu, et tema partner oli valemängija.

Mida pidi ta nüüd tegema? Kas oma mängukaaslase paljastama? Ta ei võinud aga seda teha, siis oleks ta ka ise kaassüüdlane olnud. Pealegi ei saanud ta teise kelmust millegagi tõestada. Keegi poleks ju tema juttu uskunud.

„Kui teie veel kord niipalju võidate, härra Meissner, siis olen mina omadega läbi,“ ütles parun Rebase partnerile.

„Ah teie olete hr. Meissner?“ küsis Rebane. „Jah,“ vastas rauk, ja ta kortsuline nägu tõmbus kummalisele naerule. „Minu nimi on Meissner.“

Rebane võpatas tahtmatult ja tundis, kuidas külm viirg läbistas ta keha. Meissner oli ühtlasi ka üka juhtivaid jõude luureametis, seega Rebase ülemus.

3.

See oli äärmiselt ebameeldiv olukord, istuda oma ülemuse kõrval ja mängida kaarte. Mõtte, et Meissner oli lihtsalt valemängija, tõrjus Rebane kohe tagasi. Talle meenus nüüd Marie Stackbergi hoiatus. Kindlasti polnud selles kaardimängus miski korras, ja Meissner oli seda kindlasti märganud. Võib olla pettis ta petjaid, löi neid nende endi relvadega?

Ei, see oletus oli vähe tõenäolik. Kuid — mida see Meissneri valemäng ka ei tähendanud, sellel oli kindlasti mõni põhjus, millel isikliku kasuga midagi tegemist ei olnud. Selleks oli Meissneri nimi liig laitmatu.

Rebane rahunes jälle ja jälgis hoolega mängu. Varsti oli ta suure osa ebaõiglaselt võidetud rahast kaotanud ja iga uus mäng tõi kaasa uue kaotuse. Ka Meissner kaotas, mitte küll palju, kuid järjekindlalt. Ja siis tuli lõpuks otsustav mäng.

Algul pikkamisi, kuid siis ikka rutem olid panused tõusnud. Äsja lõppenud mängust ei saanud Rebane ega ka Meissner osa võtta, kuid kaotajad maksid sisse juba 15000 krooni. Järgmise mängu ajal pidi see summa kahekordistuma. Rebane leidis, et tema ees laual oli veel umbes 5000 krooni. Ta otsustas halba-de kaartide puhul mitte mängida.

Meissner jagas kaarte. Viivitades võttis Rebane oma kaardid vastu. Ühest pilgust neile jätkus, et veenduda — ta oli jällegi saanud nii halvad kaardid, et polnud mingit mõtet mängida. Kuid enne, kui järg jõudis temani, kuuldus uksekella tilin. Mäng katkes. Mängijad vahtisid imestades üksteise otsa. Parun heitis vihaseid pilke nurka, kus kell ikka veel kangekaelselt helises. Parun Stackberg hüüdis nüüd:

„Kustas! Kustas! Tule kohe siia, Kustas!“

Sama mees, kes tund aega tagasi Rebase ja Palu sisse oli lasknud, ilmus ka nüüdki lävele.

„Kisu see kellanäru seinalt maha,“ käsutas ta tulivihasealt. „Kas saab juba, ah?“

„Kuid, härra parun,” manitses Rebane.

„Mida teie soovite, mu härra?” pöördus majahärra nüüd ägedalt Rebase poole ning ta suust kuuldus jälle see kummaline sisin, millist Rebane talt juba varem kuulis.

Kuid Rebane ei lasknud ennast sugugi heidutada.

„Kas olete tõesti nii halastamatu ja ei anna hädalisele sellise ilmaga ulualust?” küsis ta rahulikult ja vaatas parunile läbitungivalt näkku.

See pööras oma pilgu kõrvale.

„Alati need segamised,” urises ta. Kuid see polnud sugugi enam endine vihahoog. „Ega see siin pole ju mingi võõrastemaja, kuhu võivad jooksta kokku kõik peavarjuta inimesed... Noh, hea küll — olgu siis — veel kord! Kuid kui see kolmat korda veel peaks juhtuma, siis kisun ma kella nurgast maha.” Ta pöördus nüüd ootava Kustase poole ja hüüdis: „Mine, Kustas, mine ja lase sisse!”

Kell lõi veel mõned korrad ja vaikis siis. Varsti kostusid lähenevad sammud. Kustas oli jõudnud juba värava avada ja tuli nüüd kõlistajaga tagasi. Rebane kujutles endamisi, et need on samasugused kogud nagu nemadki tunni aja eest, keda silm pimedusest suuri vaevu suutis eraldada.

Kuid oma suureks imestuseks veendus ta, et tulija oli hoopis erinev. Esiteks polnud neid sugugi mitte kaks, vaid üksainus, kelle rasket kasukat ja karvamütsi kattis paks lumekord. Rebane ei jõudnud küllalt imestada, kuidas see väike ja näiliseit nõrk poiss oli suutnud enda tuisust ja hangedest läbi võidelda. Siis kiskus võõras järsu liigutusega oma mütsi peast ning Rebane nägi selle alt vallanduvat toredaid pruune lokke.

„Tere õhtust, mu härrad!” ütles värske ja kõlav neihüäl. „Täna teid südamliku vastuvõtu eest.”

„Parun Stackberg,” pomises majahärra varjamata hämmastusega. „Südamlik vastuvõtt... hm... endastmõistetavalt... võtku üli-riided maha, palun... Kuidas on teie nimi? Kes teie olete?”

Noor daam oli enda paruni kõne ajal kasukat vabastanud ja seisis nüüd keha ümber hoidivas mustas kleidis meeste ees. See oli nii noor ja energiline neiu.

„Mu nimi on Leena Kangru. Mu väike „Fiat” hakkas streikima ja ma ei saanud enam edasi sõita. Ja kes ma olen? Ma olen ühe suure lehe kirjasatja.”

Vaikus, mis nendele sõnadele järgnes, oli hirmuäratav. Kusagilt kuuldus naerukihistust. See tuli sealt poolt, kus istus Meissner. „Kas ka „Uudislehest?”” küsis Stockberg umbusklikult ja mõõtis neitut uuriva pilguga.

Ei — neiu nimetas ühe teise pealinna peavalehe nime.

Rebane hingas seda kuuldes kergemalt. Oleks olnud väga piinlik, kui siia juhuslikult oleks sattunud ühe-sama lehe kaastöölised, kes pealegi üksteist ei tunnud.

„Siin on juba üks selle töö mees!” hüüdis majahärra vihaseks ja osutas Rebase peale. „Tema kirjutab „Uudislehele” — keegi härra Rebane. Kas teie tunnete teda?”

„Aga muidugi,” vastas noor neiu kohe ning läks Rebase juure, sirutas sellele lahkelt oma käe ja surus noormehe oma tugevasti. „Meie olime ju hiljuti Lausanne'is koos.”

Rebane vaatas neiu kohmetunult näkku ja ei suutnud kuidagi aru saada, kuidas selline naine, kes näis nii rippumatuna, — võis ometi nii julgelt ja häbematuult valetada.

„Kas leht oli teie kirjutustega tolkorral ka rahul, hr. ametivend?” küsis ta Rebaselt koduselt.

„Sain kohe sellejärele palgakõrgendust,” kiitles Rebane ja oii kole pahane neiu, tema arvates vajaduseta, vale pärast.

Kuid Rebane märkas kohe, et see vale polnud sugugi ilmaasjata valetatud. Alles nüüd saabus koosolijate hulka enam-vähem endine tasakaal. Meeste huvi pöördus tagasi kaartide juure.

„Võtke platsi, preili Kangru,” ütles majahärra kuidagi tusaselt. „Meie aga jatkame oma mängu.”

Neiu istus samale pingile, kus vähe aja eest Rebane ja Palu olid istunud. Rebase silmad aga pöördusid tahtmatult sinnapoole.

Ta võttis nüüd oma kaardid, et veel kord vaadata, kas mängida kaasa või mitte.

Ta teadis päris kindlasti, et tal olid olnud väga halvad kaardid, kuid nüüd olid tal käes aina trumbid, trumbid! Rebane võpatas.

„Mina mängin,” ütles ta kogeledes ja hääletult.

„Mina kah,” kraaksus Meissner tema kõrval julgustavalt.

Mäng kujunes suureks Rebase ja Meissneri võiduks. Kõik need trumbid, mis Rebasel puudusid, olid Meissneril. Teised ei saanud üldse ühtki tihki.

Rebase otsmikku katsid külmad higipisarad, kui ta värisevate kätega võidetud rahahunniku enda ette tõmbas.

„Teie võitsite 1400 krooni,” ütles Meissner pead raputades ja näis unustavat, et ta ise täpsalt sama summa võitis. „Seda nimetame juba õnneks!”

Majahärra tõusis äkki kahvatunult ja segaselt püsti.

„Minu härrad,” ütles ta kähisevalt, „mul on kahju, kuid ma ei saa enam edasi mängida — minu raha... on otsas.”

(Järgneb).

MERE VÕIMUSES.

Richard Ghest, Ameerika allveelaevastiku leitnant, viibis üksi allveepaadi H 211 kontrollkambris ja teadis, et nüüd oli lõpp.

See mõte hämmastas teda. Ta ei tahtnud surra, elu polnud temale kunagi rohkem meeldinud kui just praegu. Tal oli palju mitmesuguseid kavatsusi, küll ametialalisi, küll isiklikke. Need kõik jäid nüüd teostamata. Kuid fakt jäi faktiks.

Ta ei saanud siin enam midagi teha. Iga teine inimene oleks tema olukorras tunnud hirmu ja meeleheidet. Tema ei tohtinud isegi mitte seda teha, sest Ameerika laevastiku sõnaraamatus puudus sõna „hirm“.

Allveelaev lebas ookeani põhjas kiiliga sügavasse mudasse vajunud.

Torpeedokamber ja meeskonnaruum olid täidetud veega juba õnnetuse silmapilgul.

Allveepaadi ümber valitses pilkane pimedus, jääne külm ja ookeani vete rõhumine. Kuus atmosfääri oli see rõhumine suur. Ei, ükski kurat ei suutnud võita seda rõhumist! Ei, Ghesti jaoks polnud enam pääsmist.

Kui mitu korda oli ta oma külalistele allveepaati näidates seletanud, et „vaadake, kui midagi juhtub, siis selle seadeldise abil pääseb meeskond nelja kaupa veepinnale,“ ning vastas siis naerdes uudishimuliku küsimusele: „Kas üks jääb siia?“ „Oo, ei. Nii juhtub ainult romaanides. Keegi ei jää siia.“

Kuid nüüd oli tema siin, ükski, täiesti ükski. Nagu hauas. Talle oli jäänud veel vaid üks lohutus. Tänu inimese geeniusele võis ta pidada sidet merepinnaga, jälgida, mida tehti seal tema päästmiseks, ja kõnelda päästjatega. See oli kibe saatuse pilge! Tänapäeva saatan oli vedanud hukkunud

allveepaadilt telefonikaabli üles — pealvee maailma.

Telefoni kuuldetoru rippus oma harilikul kohal. Leitnant Ghest läks kabiini. Tal oli külm ja nälg. Ta võttis kuuldetoru ja kõneles nendega seal üleval: „Kutsuge telefoni juure mõni kapten või ohvitser.“

Varsti kuuldus ülevalt teine hää:

„Siin leitnant Blackmor...“

„Ah sina, Blackmor.“

„Dick, sina? Kuidas su olukord on?“

„Minuga on lood lõpul.“ Ta naeris lühidalt. „Mis teil seal üleval uudist on?“

„Mac Adam laskus alla.“ vastas Blackmor. „Ta tahtis õhupumba tuua sinu juure. Ta tõmmati aga varsti meelemärkusetult veest välja. Mac Adam ütles, et ta katsub paari tunni pärast uuesti. Kas suudate seni vastu pidada?“

„Muidugi.“

„Püüame õhupumba sinu juure tuua.“

„Teie ei jäta mind siis veel nii pea saatuse hooleks?“

„Hoidku jumal...“ Tahtejõulises hääles tundus kerget värinat. „Mac Adam on ju laevastiku parim tuuker.“

„Noh tubli. Kuidas on üles saadetud poiste tervis?“

„Kõik on elus peale Michaeli... Tema...“

„Michael?“

„Tema... tema ei tõusnud üldse veepinnale, Dick.“

Ghest vaikis hetke. „Ma armastasin väga Michaeli. Nii siis, tema ei tõusnud veepinnale, ütled sa? Tähendab, siis... Ütle mulle, kas tead, kus peaks praegu olema leitnant Lenghtry?“

„Leitnant Lenghtry? Ma arvan, et „Enfieldil“. Laev on ankrus. Mis siis?“

„Ah, ei midagi tähtsat. Tahtsin temale ainult midagi öelda... Tervita admiralit minu poolt ja ütle temale, et ma

olen juba põrgus, hoolimata sellest, kas see temale meeldib või mitte.“

Leitnant Blackmor pani kuuldetoru ära ja Ghest istus vähe aega vaikides. Ta mõtles Michaelist, surematusest ja veel muistki asjust. Varemalt polnud tal peaaegu kunagi aega aega tahtmist sellistest asjadest mõelda. Ta tundis, et tahtis niiväga elada edasi selles maailmas, nii nagu oli elanud seni. Kõik ta mõtted olid suunitud inimeste juure, keda ta armastas.

Kahekümne minuti möödudes helistas leitnant Blackmor temale uuesti.

„Kuule, mulle öeldi, et nad saavad sind raadioteel ühendada Lenghtryga. Ole aparraadi juures, ma teatan sulle, kui ühendus on valmis.“

Seistes telefoni juures meenus Ghestile, et tema polnud söönud juba 16 tundi. Kui neil õnnestub tuua tema juure õhupumpa, siis saaks selle kaudu temale saata veidi sooja suppi. Head kuuma suppi! Kas maksis unistada supist, kui samahästi võis kujutleda parimaid praade! Nii-kui-nii ei saa nad temale midagi saata! Ja mõeldes söögist, tundus Ghestile, nagu näeks ta enda ees praetud liha.

Telefon helises.

„Kohe — kõneleb leitnant Lenghtry, silmapilk, hr. leitnant...“

Siis kuuldus kuuldetorust teine hää:

„Dick, vanapoiss...“

Vaene Lenghtry! Tema hää oli nii imelik. Muidugi, see pole ju harilik asi, kõnelda koolivennaga, keda peeti juba päästmatult kadunuks.

„Hallo, vana kelm,“ hüüdis Ghest torusse. „Sina pead täitma mu viimase tahte.“

„Jah, muidugi, kuid missugune kurat... Tahtsin öelda, Ghest, et ma teen kõik, mida sa aga soovid. Räägi aga kohe välja.“

„Kuule, sa pead seda kindlasti tegema. Kunas lähed sa kaldale?”

Täna õhtul? Noh, siis kuula, — kui oled linnas, siis kõnni mööda tänavaid ja otsi üles mõni näljane hulkur. Anna temale 5 dollarit, et ta saaks süüa mehise keretäie: austreid, suppi, püreed, seeni, õlut, desserti jne. Kas teed seda?”

„Muidugi, teen. Kuid Dick, mis...”

„Ah, see tuli mulle niisama pähe... Kuule Lenchtry, sul on ju ilus tütreke — see Ellen. Kui vana ta juba on?”

„Sel kuul saab nelja aastaseks. Ta armastab sind väga.”

„Kui mina oleksin seal, kus teie, siis ei pööraks ma minusugusele hulkurile mingit tähelepanu. Sa ütlesid, et nelja aastane? Tead, Lenchtry, ta on juba küllalt suur, et omada nukku, toredat suurt nukku, millega ta siis võiks mängida...”

„Jah, ma kavatsesin juba mitu korda temale niisugust osta, kuid alati on seda rahakest sinna ja teisale nii kanigesti vaja...”

„Mul on veel nii mõneltki raha saada... Kuid ise olen praegu siin meres... Tahan, et sa ostaksid Ellenile selle raha eest nuku... Kuuled?”

„Kuulen. Tubli. Kuid, Dick, neetud, kas nad teevad ka midagi sinu heaks?”

„Aga muidugi. Nad teevad kõik, mis saavad. Mulle teeb see olukord isegi veidi nalja. Nüüd kõnelen natuke Blackmoriga. Seniks nägemiseni. Tervita Dorothy'd.”

Kõneldes Lenchtryga oli Ghestile tulnud pähe uus mõte. Ta võttis jälle ühenduse Blackmoriga.

„Vaatame õige korraks, kas ta saab mulle muretseda ühendust rannaga,” pomises ta iseendale. „Tahaksin meeleldi kõnelda New-Yorgiga.”

Mõne minuti pärast vastas Blackmor:

„Jah, nad saavad sulle anda ühenduse... Kuid iga mi-

nut maksab kolekallist raha... Nad hädaldavad, et kes kinni maksab...”

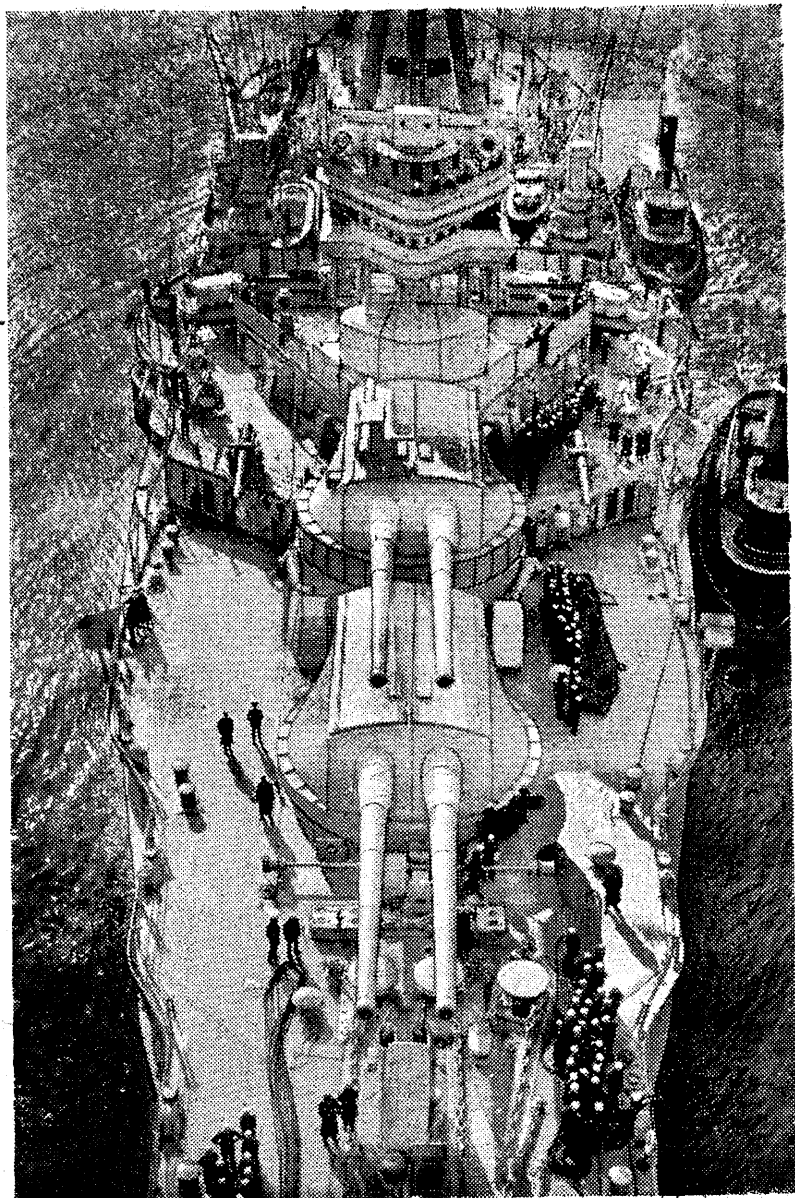
„Mis see minusse puutub, kes maksab. Võtku minu palgast. Mina seda nii-kui-nii enam ei vaja...”

„Jah, muidugi, ära muretse.”

„Mulle ei tule meeldegi muretseda. Mul on vaja kõnelda John Wardiga. Teda võib leida oma korterist Parc Roy tänaval. Numbrit ma ei mäleta, kuid eks nad vaadaku ise. Ja tehku nad seda kiiresti, kas kuuled?”

Leitnant Ghest oli väsinud, ta pea käis ringi. Kabiinis oli õhk läinud raskeks nagu rahvaga täiskiilutud teatris. Temale näis, et ta istub rõdul, sööb jäätist ja vaatab hooliga, kuidas mängitakse partiid tennist. Ka Michael, Lenchtry ja Dorothy olid siin. Ja veel palju teisi lõbusaid ja naerivaid inimesi, kes kunagi ei mõtle sellele, mida nimetatakse „mere kohuseks.” Siin ei ka neiu, keda hüütakse Elsaks. Ilus on see neiu, nagu unistus.

Leitnant Ghest ärkas äkki. Raske oli orienteeruda siin

Moodsaid pealvee lahinglaevu.

nende paljude kaablite, telefonide ja aparaatide hulgas...

Leitnant ärkas alles siis täielikult, kui kuulis telefonist häält: „Valmis, leitnant.” Kohe selle järele kuulis ta Wardi häält.

„Siin Dick Ghest. Kas lehed kirjutavad juba sellest, või veel mitte?”

Ward ei saanud imestuse pärast sõnagi suust. Ta oli midagi reporteri sarnast ja hulkus mööda New-Yorki ringi, otsides mõnd sensatsioonilist lugu, et teenida nii-palju raha, et saaks abielluda oma tüdrukuga.

„Kuidas lood on?” küsis Ward. „Ma arvasin, et sa olid põhjas. See on meie viimane teade.”

„Olen tõesti põhjas, see on õige.”

„No, missuguse kuradi kaudu sa siis?...”

Ghest seletas temale. „Nad teevad seda kuidagi peeglite abil! Ja ma ei tea, missuguste seadeldistega.”

„Mõistan. See on õudne, kuid siiski ka huvitav. Ütle mulle, kas nad katsuvad sind sealt ka välja tuua? Nad teevad seda, eks ole?”

„See oleks mullegi huvitav teada.”

„Dick, sa ei taha sellega ometi öelda, et...” Wardi hääl värises.

„Ei, ei. Ainult ei tea kunas. Nüüd kuula Ward. Keegi peale sinu ei saa teada seda, mis mina nüüd kõnelen. Selle artikli eest saad sa oma lehest niipalju raha, et võid oma plikaga abielluda. Eks ole?”

„Selles ei maksa kahelda.”

„Nii siis, sellest jätkub, et sa võid abielluda.”

„Kuid see on ju sinu kirjutus.”

„Aga mina ei taha ju mitte sinu plikaga abielluda — ta on ju sinu pruut. Peale selle mereväe ohvitseril on keelatud oma intervjuusid müüa. Neil pole lubatud raha teenida, sest nad raiskavad selle niikui-nii ära. Ja nüüd intervjuu eeri mind.”

„Sõber, sa ütlesidki mulle juba nii palju, et sellest ei jätku mitte ainult abiellumiseks, vaid ka mesikuu veetmiseks. Kui sa ainult teaksid, ... Taevane jumal, missugune kirjutus sellest saab! Nüüd kõnele mulle, mis sai sinu meeskonna viimasest seitsmest mehest?”

„28 tõusid veepinnale ühe erilise aparaadi abil. Siis läks see aparaat aga rikki. Siis lasksin 7 viimast meest — kuid ära unusta, Ward — dollar iga sõna eest — torpeedoga üles.”

„Kuid sa ise jäid alla?”

„See on lihtsalt selline mere viisakus. Ära seda liig üles puhu.”

„Mõistan. Ma ei teadnud seda. Meeskond enne ja siis ülemus? Mina aga mõtlesin, et sa...”

„Lähme edasi. Mehed jõudsid kõik õnnelikult veepinnale ja nad korjati päästepaatide poolt ära, peale ühe, Michaeli. See ei tõusnud veepinnale... Ma arvan, et nüüd oleks juba ka kõik, Ward. Sa tead ju isegi, ei või väga kaua rääkida selle kaabli kaudu. Ela siis hästi, sõber.”

See kõne väsitas väga teda. Ta pidi hoolega iga sõna enne läbi kaa'luma, kui selle ütles Wardile, et see ei aimaks tema saatust. Ja aega oli jäänud veel nii vähe. Nüüd vahetas leitnant Ghest mõned sõnad jaamaga ja toetudes vastu seinale jäi ootama häält, mis talle oli kõige kallim maailmas.

Telefoni juure tuli aga selle hääle omaniku toaneitsi.

Leitnant Ghest palus:

„Mary, siin kõneleb leitnant Ghest. Kutsuge miss Elsa vannist võimalikult ruttu telefoni juure. Ma kõnelen väga kaugelt. Kas saate minust aru?”

Siis kuuldus Elsa hääl. See oli unine.

„See oled sina, Henry? Hallo, lemmik!”

„Henry?”

„Kes kõneleb?”

„Kas sa mind häälest ei tunne, Elsa?”

„Dick, andesta armas, tõusin just praegu magamast ja läksin vanni.”

„Muidugi, alati, kui mina helistan, siis oled sa ikka vannis.”

„Kas olen siis mina selles süüdi? Dick, kas tead, mis kell praegu on?”

„Kolm.”

„Ma ei mäleta enam, kuhu mind täna kella kolmeks kutsuti. Täna on ju reede?”

„Ei, täna on teisipäev. Jah, 1933. a.”

„Sul on täna nii kummaline hääl, nagu — hm — nagu kõneleks sa oma admiraliga.”

„Ei, mu armas. Täna pole ma admiralini näinud. Kõnelen sinuga raadiotelefoni kaudu. Veealune kaabel, sellepärast ongi mu hääl nii imelik.”

„Kas tõesti?”

„Olen praegu oma paadil, vee all.”

„Dick, sa oled alati nii algupärane. Kohe hirmus!”

„Räägi mulle, mida oled sa teinud sel ajal, mil meie pole üksteist näinud.”

„Ei midagi iseäralikku. Ilma sinuta on ju nii igav. Ma tahaksin, et sa võimalikult ruttu võtaksid puhkust.”

„Kas oled ka kellegiga kohunud?”

„Ainult Jackiga: Eile õhtul pummeldasin tema ja veel mõne teisega. Kuid ma ju ütlesin sulle juba, et sinuta on igav. Ükski neist ei suuda mõelda välja midagi uut. Nad püüdsid küll igati teha nalja. Kallasid isegi õlut elektrilehvikusse. Muidugi õlu hakkas vahutama ja see vaht pritsis meile näkku, kuid see kõik pole sugugi huvitav.”

„Mõistan. Ka „sinulgi on igav, kui sind jumaldatakse...” jah, lemmik?”

„Mis?”

„Ei, midagi. Mulle meenus üks lauluke...”

„Dick, mul on uus keit Väga elegantne. See hakkab mulle koledasti. Kas sa ei tahaks seda näha?”

August Strindberg.

Kuigi meil Strindbergi teoseid vähe on tõlgitud, õmeti pole ta nimi meile võõras. Ta nime populariseerimiseks on kaasa aidanud ta draama „Isa”, mida on mängitud meie teatrites, kuid samuti ka maalavaldel. Strindbergist kui inimesest teatakse meil aga vähe, s. o. peaaegu sugugi mitte.

On kahte liiki suurvaime. Ühed elavad rahulike kodanikena, alludes üldise moraali nõuetele — siin võiksime nimetada Goethet, Zola'd Galsworthy'd — teised aga erinevad kaaskodanikest oma eluviiselt — nii näiteks Oscar Wilde, Tolstoi, Verlaine. Viimaste hulka kuulub ka Strindberg. Tema eluviisid, tänu ta temperamendile, olid üldsuse omadest erinevad, ja nii ta siis ei sobinud seltskonda. Ei saa öelda, et ta inimesi oleks kartnud, kuid ta põlgas neid.

Vaatamata oma inimpõlgusele arvestas ta väga kaasinimeste arvamisi. Nii näiteks hoolitses ta üpris väga oma riietuse korralikkuse eest. Ta kandis alati moodi jälgivat rõivastust ning ei lubanud endale ainustki kõrvalekaldumist üldiseist reegleist. Ei mingisugust ekstravagantsust. Kuna tal oma arvates oli liiga väike ja naiselik pea, siis hoolitses ta selle eest, et ta juuksed alati kõheväl seisaksid — nii paistab pea suuremana. Peale suplemist kuivatas ta põõsa taga, varjul teiste inimeste pillkude eest, alati suure hoolega oma juuksed.

Seltskonnas oli ta vaikne ja sõnaaer. Vaid üksikutel juhtudel võis ta olla otse ülemeelikult lõbus ja vaimurikas. Ta armastas ironiseerida, kuid ta ironia oli seltskonnas heatahtlik. Ent ta oli üpris tujukas. Heatahtlikkuse silmapilgud vaheldusid kiiresti sapi valangutega. Ta ise oli oma iseloomu pahedes hästi teadlik, sest teistkordselt abielludes ütles ta oma naisele: „Ma võin olla halb inimene, kuid igavaks ma ei muutu!” Sellest lubadusest pidas ta ka kinni. Ta naine Siri von Enen tunnistab hiljem, et Strindberg olevat iga päev uus olnud, kuid abielu lõpupoolel ka peaaegu alati võimatu.

Sündinud 22. I. 1849.

elu lõpupoole hakkas ta huvituma astronoomiast. Ta püstitas oma elamu katusele teleskoobi ja vahits ööde kaupa taevaolust. Tema eriliseks huviobjektiks siin oli kuu, mille kohta ta püstitas õige omapäraseid, kui ka ekslikke teooriaid.

Kuid just need omapärasused, võib olla, ongi selleks kaasa aidanud, et Strindberg kirjanduses on seda, mida ta on. Erak igapäevases elus, on ta erakuks ka kirjanduses. Ja see üksi olla tahtva inimese raskepärasus hõõgub meile igalt tema teose leheküljelt vastu ning veetleb meid. Strindbergi lugejat on võrreldud opiumi suitsetajaga, ja nii see tundubki. Alul ta on ebameeldiv, kuid mida rohkem teda loed, seda rohkem kisub ta sind kaasa — lugeja annab end tõesti autori meelevalla alla, elab kaasa kirjaniku mured-vaevad — ja seda meie kirjanikult nõuamegi.

L. S.

„Muidugi tahan. See meeldib ka mulle.”

„Hea, siis riietun sellesse ainult sinu jaoks. Ma ei pane seda kleiti enne selga, kui sina tuled. Armas, kas sa tõesti ei saa võtta kas või mõnetunnistki puhkust ja tulla laupäeval.”

„Ma olen praegu väga kauge ja ei...”

„Kui sa mind niiväga tahad näha, siis saad selle asja ka kuidagi korraldada... Kas seal, kus sa praegu oled, teisi ohvitseri enam ei ole?”

„Ei, nad kõik läksid ära...”

„Noh, siis sa püüad tulla. Nägemiseni.”

„Head aega, armas.”

„Romaani” järgmises numbris

leiate peale huvitavate jutude ka vaimuteritavaid mõistatusi (mitte ainult ristsõnu). Mõistatused on auhinnalised.

Järgmises numbris ka mitmesuguseid häid populaarteaduslikke kirjutusi vastavate piitidega.

Ghesti pea oli nüüd juba väga raske. Ta pani toru ära. Leitnant Ghesti pea vajus alla. Kuid ta huultel mängles ikkagi veel naeratus.

Nüüd vaja jälle silmad sulleda ja ta on jälle päikesepaistelisel rõdul ja seal on ka Lenghtry, Michael, Dorothy ja Elsa oma hõbedase naeruga. Ja seal ei tuleta keegi meelde mere kohust.

Lamp kabiinis hakkas vilkuma ja siis kustus leek...

Leitnant Ghest ei näinud ega kuulnud enam midagi... ta oli ununenud.

NAINELINNAST.

A. Stewen.

Oli soe hommik oktoobri alul, kui Laban Cartwright astus ühe Checago komisjoniäri kontori. Ta oli saanud Chicagosse öösel ja toonud kaks-teist vagunitäit loomi oma perekonna farmidest Nebraskast.

Laban oli kakskümmend kaks aastat vana — saleda kehaga ja pähklipruuniks päevitunud näoga. Seljas oli tal ta parim ülikond. Tema teravad hallid silmad vaatasid suure huviga ja vähemagi kartuseta ringi.

Tema sisseastumises polnud aga midagi erilist, sest et Cartwrightid olid selle komisjonifirma kaudu ajanud juba põlvest põlve äri.

Ta jäi kontori võre taha seisma. Ta pööris naisterahva poole, kes istus puldi taga, mida ehtis silt „Informatsioon“, ja küsis, kas ei võiks mitte mr. Clay'ga kokku saada.

Naisterahvas noogutas peaga ja vajutas kellanööbile.

Möödus kaks-kolm minutit. Siis väljus kõrvalruumist tütarlaps ja tuli otse Labani poole. Ta nägi teda tulemas ja ta süda hakkas valjemini tuksuma. See oli väike ja safe. Ta juuksed olid nii mustad, et näisid helkivat sinakaina. Lokkidena piirasid need ta väikest uhket nägu. Ta kõnnakus oli graatsiat. Tahtmatalt küsis Laban endalt, kas pole see mitte viirastus.

Tütarlapse silmad leidsid Labani. Ka tema tundis, et süda hakkas kummaliselt põksuma. Noore mehe pikk muskiline figuur, täis noorust ja tervist, tegid korraga ta samud lühemaks. Tal peaks olema seljas leopardinahk ja käes sõjanui, mõtles ta.

Ta heitis pilgu noormehe pruunistunud näole.

„Soovite kokku saada mr. Clay'ga?“ küsis ta. „Mina olen tema sekretär. Mr. Clayd pole linnas. Ta tuleb tagasi alles

homme hommikul. Võin ma midagi teie heaks teha?“

„Ei tea.“ vastas Laban, panes tähele, et tütarlapsel on suured, õrnad ja sügavpruunid silmad. „Minu nimi on Laban Cartwright. Saabusin just Nebraskast kaheteistkümnene vaguni loomadega.“

„Oo,“ vastas tütarlaps, selle asja võib ka mr. Shively ajada mr. Clay asemel joonde. Tulge kaasa. Ma viin teid mr. Shively kabinetti.“

Nagu unenäos järgnes Laban üle kontori ja läbi pika koridori. Tema kaksteist vagunitäit loomaliha olid korraga talle tähtsusetud.

Ta soovis ainult kuulda tütarlapse mahedat, muusikalist häält

„Mr. Shively, see on mr. Laban Cartwright. Ta on just saanud kaheteistkümnene vagunitäie loomadega Nebraskast.“

Tütarlaps ütles seda tusedale mehele, kes istus suure laua taga.

„Rõõmustan väga, et teiega tutvun,“ ütles Laban, kusjuures ei saanud ta oma pilku tütarlapselt pöörda, ja ulatas oma suure pruuni kää mr. Shivelyle.

„Täna teid, miss Neville,“ ütles mr. Shively. „Küll ma ajan asjad mr. Cartwrightiga joonde.“

Tütarlaps pööris ümber, et lahkuda kabinetist. Labani pilk järgnes talle.

„Hüvasti, mr. Cartwright,“ lausus ta. Kerge naeratusega vaatas ta veel kord tagasi, kui sulges ukse enda järel.

„Hüvasti,“ vastas Laban peaaegu kogeledes.

Seltsis mr. Shively abiliseaga läks Laban alla turule. Turg oli täies hoos ja nad müüsid loomad hea hinna eest ära. Kuid Labanil oli raske mõelda, loomadele. Ta meeles ei mõlkinud miski muu kui suured

pruunid silmad ja võluv naeratus.

Kell kaks p. l. kirjutas Laban tarvilistele paberitele alla ja nägi, et suur summa läks Nebraska pank Cartwrighti perekonna jooksvale arvele. Kell 2.30 seisis ta aga jälle komisjonifirma kontoris võre taga.

„Sooviksin saada kokku mr. Clay'ga,“ ütles ta naisterahvale informatsiooni laua taga.

Naisterahvas noogutas peaga ja surus kellanööbile. Labani pilk oli kiindunud uksele, kust pidi ilmuma see, keda soovis ta näha. Siis avanes uks ja tema tuli. Kummaline, häbelik naeratus seisis ta huultel.

Kuus tundi oli Yvonne Neville, John Clay naissekretär, püüdnud kokku seada mr. Clay kuumüügi aruannet, kuid ta pingutused olid osutunud asjatuiks, sest et lakkamatult oli ta silme ette kerkinud noormehe kuju. Kogu päev oli ta unistanud nimelt, et saaks veel kord Laban Cartwrighti näha. Üle kontori tuli ta nüüd otse tema juure. Tema oli tulnud — nagu oli ta seda aimanud.

„Mr. Clayd pole linnas,“ tähendas tütarlaps noormehe ette seisma jäädes.

„Tean seda,“ vastas Laban. Ta silmad pöördusid vanale naisele informatsiooni laua taga.

„Soovite tulla mr. Clay kabinetti?“ küsis tütarlaps.

Laban noogutas peaga. Ta ei usaldanud enam oma häält. Järgmisel momendil järgneski ta juba tütarlapselle.

„Tulge minuga kinno tänaõhtul,“ ütles Laban, kui nad istusid mr. Clay kabinetis. See polnud palve, vaid käsk. Inimesed, kes on kuus põlve harjunud võtma seda, mida soovivad, jäävad truuks endile isegi nii suures linnas, nagu seda on Chicago.

„Hüva,“ vastas Yvonne Neville, kes tundis, et ta pole kuigi kaugel sellest nais-esivanemast, kes läks uude kodusse mehega, kes hoidis ühe käega

kinni naise juustest, kuna teises käes kõigutas nua.

Kümme minutit hiljem lahkus Laban kabinetist. Taskus oli tal paberisedel, kus oli aadress, kuhu pidi ta õhtul kella kaheksaks minema.

Viis minutit enne kella kaheksat kõlistas ta ukse taga, kus pidi elama Yvonne Neville. Yvonne avas ukse. Ta sulges selle enda järele. Järgmisel momendil oli Yvonne juba ta käte vahel ja näljased huuled otsisid üksteist.

Nad ei läinud kinno. Oli juba liig hiline aeg, kui nad sellele mõtlema hakkasid. Aeg möödub ju sarnastel puhkudel imekiiresti. Oli umbes südaöö, kui Laban hakkas veidi kainemalt mõtlema.

„Yvonne,” ütles ta, õrnalt hoides teda oma käte vahel.
„Jah, Laban,” sosistas see vastuseks.

„Nebraska pole mitte nagu Chicago.”

„Kas pole?” Yvonne'i hääles oli kõla, mis väitis, nagu poleks sel suuremat tähtsust.

„Ei,” vastas Laban ja vaatas ta silmadesse. „Meie naised teevad rasket tööd.”

„Ka mina tahan teha,” ütles Yvonne.

„Kuid mitte nii nagu meie naised,” jätkas noormees kulme kipra tõmmates. „Sina töötad büroos masinakirjutajana. Sa ei suuda tassida vett kaevust ega valmistada rehepeksu ajal kolmekümnele inimele lõunat. Sa ei suu...”

Yvonne'i käsi sules ta suu. Ta pruunid silmad vaatasid õrnalt Labani omadesse.

„Mina olen noor ja tugev,” vastas Yvonne. „Kuigi olen väikese kasvuga, suudan ma siiski seda teha, mis sinu naisel tarvis... Kardad sa, et...”

„Sa tead, ma ei karda,” katkestas teda Laban. „Ma hoiatan ainult sellepärast, et pärast ei tuleks etteheiteid. Mu perekond...”

Yvonne sundis jälle ta vaikima. „Laban, kallid,” ütles ta, „kui sa elaksid Fidshi saartel ja su perekond oleks inimsöö-

jad, tuleksin siiski sinuga kaasa. Nüüd mine koju ja tule hommikul kella kaheksaks eemale. Siis lähme ja abiellume, enne kui sa muudad oma meelt.”

Nõnda juhtus, et mrs. Cartwright külastas oma peremeest kella kümne paiku hommikul ja näitas sellele oma laulatussõrmust ja meest. Ühtlasi tegi ta mr. Clayle teatavaks, et see peab hakkama omale otsima uut sekretäri. Mr. Clay soovis neile õnne ja nägi neid lahkumas rongiga Nebraskasse. Piilk täis õnne, Yvonne vaatas aknast välja, kihutades suure kiirusega uuele maale, et ehitada omale kodu noormehega, kellega ta oli vast abiellunud.

Cartwrighti perekond oli valmis südamest tervitama Labani. Panka oli saabunud kurnis suure summa peale tšekk, mis saadud loomade müügist. Cartwrightid olid valmis pühitsema seda sündmust, et jälle üks Cartwright oli näidanud, et ta võib laia ilmaga asju ajada. Kui Laban aga astus maha noore naisega, siis muutusid korruga perekonnaliikmete tundmused ta vastu.

Laban ja ta noor naine nägid pea, et nad pole arvestanud Cartwrightide vaenulikkust. Uhkusega tutvustas Laban oma naist perekonnaliikmeile. See tutvustamine polnud sugugi edukas.

„Vot, mis juhtub, kui saata Chicagosse seda, kel veel kõrvatagused on märjad,” tähendas ta vanaema Susan Cartwright.

„Väike Labe on valmistanud endale ise põrgu, et sinna asuda,” lausus tema onu Ben.

„See poleks kuidagi võinud juhtuda siis, kui ta õnnis ema veel elaks,” seletas tädi Jane. „Ei võinudki ju loota, et sel poisil oleks mingit taipu naisest.”

Ühe sõnaga Cartwrightid tundsid end blameerituna — Laban oli rikkunud perekonna traditsioone.

Juba sadu aastaid olid noored Cartwrightide perekonnast abi-

ellunud ainult rikaste naabrite tütarde ja poegadega. Viimased paar aastat oli loodetud ja kavatsatud, et Laban abiellub Della Martiniga, vana Bob Martini ainsa tütreaga. See oleks toonud perekonnale juurde hulk aakreid maad ja suurendanud ka selle pangakontot.

Selle asemel tuli ta aga Chicagost ja tõi perekonda naise, kelle nimel polnud pangas pennigi raha. Ja selle nimi oli veel koguni Yvonne. Sellest nimestki oli küllalt, et häbistada kogu Cartwrightide suguvõsa. Yvonne — perekonna lugupidamisvääraseiks nimeDEKS olid olnud Susan, Barbara, Jane ja Mary kuue põlve kestel.

Et aru saada, millises olukorras leidsid end Laban ja ta naine, peab teadma midagi Cartwrightide päritolust.

See oli 1840 aasta oktoobris, kui esimene Laban Cartwright peatas oma härjavankri umbes nelja päeva teekonna võrra eemal sellest kohast, kus praegu asub Omaha linn. Laban Cartwrighti terased silmad nägid nii kaugele kui aga näha võis rammusat preeria maad, mis kuulus ainult jumalale. Polnud kedagi, kellega oleks võinud maa omandusõiguse pärast tülitseta. Nii võis ta muretult püstitada siia maja.

Ta valis oma le kohaks viljarikka Platle Riveri oru ja tõstis vankrilt naise ja saha maha. Nädalaid hiljem seistes naisega oma parakk-maja lähel vaatas Laban Cartwright oma maist varandust üle. Neil oli üks rakendus härgi, üks piimalehm, mitu vaipa, üks sahk, üks bushel kartuleid, kaks bushelit nisu ja kolm bushelit maisi. Peale selle omad riided ja mitmesugused väiksed majatarbed.

Nende hulgas oli eestlastav püss, 45-kaliibriline revolver, mille jaoks neil rohkesti püssirohtu ja padruneid. Iga kartul, iga nisu- ja iga maisitera hoiti kevadiseks külviks. Küsimus

seisis ainult selles, kuidas lõikuseeni ära elada.

Tema lähemad naabrid olid 60 miili eemal. Maa oli täis vaenulikke indiaanlasi. Preeria oli aga täis igasuguseid jahiloomi ja linde.

teks polnud tal muud kui heinad ja kuivatatud pülvliisõnik.

Nõnda sai Cartwrightide perekond oma alguse. Aastate möödudes kinkis naine Laban nr. 1 veel viis poega ja neli tüdart. Noorim neist oli

ga naine ei saa võitegemist isegi saja aastaga selgeks."

„Yvonne,” urises kuri Dan. „Noorele Labanile ei tohi anda pennigi kuue kuu jooksul.”

Kui Labanile see perekonna otsus teatavaks sai, saatis ta kogu perekonna põrgu. Siis, pühkinud pisarad oma naise silmist, istus autosse, sõitis minema ja ostis Penningtonis farmi.

Penningtoni farm oli viljakal maal, kolm miili uuest maanteest eemal. See oli parim farm krahvkonnas. Selle peal oli viietoaline elumaja, jooksva külma ja sooja veega ning elektrivalgustusega. Esimene maks võttis ära kolmveerandit noore Labani pangakontost. Ta asus omapead elama mitte rohkem kui 500 dollariga taskus ja 14.000 dollari-lise võlaga, mille pealt tuli maksta 6 protsenti. Perekond oli rõõmus, kui noor Laban oma naisega lahkus.

„Muidugi, Yvonne ei suuda tassida omale vett kae-vust,” sädistas Labani onutütart Carrie.

„Kas tead,” ütles tädi Jane oma mehele, kui oli tulnud linnast ühel õhtupoolikul. „Labani väike Yvonne tuli täna Jacksoni kauplusesse ja küsis, kuidas müüvad nad jahu. Ta ei soovivat korraga rohkem osta kui ainult kolm naela, sest tal minevat seda vaja mõnesuguse prae valmistamiseks. Ta tapab selle poisi oma praepanniga.”

Kuid Laban ei surnud siiski praepanni tõttu, vaid hakkas ikka rohkem ja rohkem armastama oma mustasilmalist naist, töötas härja eest ning läks uhkelt omateed, vaatamata sellele, mida arvasid temast teised Cartwrightid.

Omalt poolt Yvonne Cartwright püüdis kõik teha, et tema tugevasti töötaval mehel parem oleks. Ta ei näidanud oma muret välja. Nuttis ainult siis, kui mees töötas põllul. Tuli mees koju, siis

Yvonne nägi juhita väikrit lähenemas — see oli tema mehe oma, kes oli sõitnud põllule.

„Barbaara,” ütles pioneer, „see on meie kodu.”

„Jah, Laban,” vastas naine. „Meie laps peab sündima siin.”

Mehe vastuseks oli ainult, et ta noogutas peaga ja lõi käe naisele piha ümber. Neli kuud hiljem sündiski neile esimene laps. Laban Cartwright nr. 2 tuli ilmale ilma arstliku abita. Kui ema imetas pülvlinahal last, oli Laban nr. 1 kibedasti ametis, et lõikavat külma parakk-majast välja ajada. Küt-

kuus aastat vana, kui nad mat-sid ta maha mäekingule.

Aastate möödudes oli Cartwrightide perekond sigenenud suurel viisil. Nüüd olid selle maad kahes krahvkonnas. Uhkemat perekonda polnud kogu ümbruskonnas, kui oli seda Cartwrightide oma.

Sellele perekonnale oli suureks häbiks, et viies Laban tõi koju linnassündinud naise.

„Yvonne,” kihvatas tädi Kate Cartwright. „Niisuguse nime-

naeris ja laulis ta vahetpidamata.

Kuigi Yvonne oli vaeslaps, kes oli aastaid tundnud igatsust perekonna järele, hakkas ta peagi soovima, et mehel poleks olema üldse perekonda.

Oli aegu, kui ta tundis pöörast igatsust oma väikese korteri järele Chicagos, kus lihtsa toidu valmistamine oli väga kerge. Ta oli kaotanud 40-dollarilise palga igal nädalal. Peale selle oli ta jäänud ilma paljudest asjadest, kui ta oli järgnenud Laban Cartwrightile maale. Kuid Labanile ei rääkinud ta sellest kunagi sõna.

Oli igav talv ja sellele järgnev kevad talle. Keegi ei külastanud teda. Kui ta linna sõites juhtus kohtama mõnda oma ümbruskonna naist, siis nägi ta neis vaenulikkust enda vastu. Ta küsis endalt, miks, ega taibanud, et nad kadestasid tema riideid ja võimist neid hästi kanda, ning veel palju muid asi.

„Kui saabub lõikuse aeg,” ütles onutütar Sue mürgiselt, „siis hakkab Laban küll soovima head kokka toailustuse asemel.”

Laban rääkis ise aga vähe.

Ta oli uhke, uhke nagu Lucifer, ja ta kannatas kõik halvaks panevad märkused nagu õige Cartwright kunagi. Saabus juuli. Nisupõllud lõid juba kollendama päikese käes. Saabunud oli lõikuseaeg.

Teised Cartwrightide suguvõsa naised kogunesid kord ühte, kord teise farmi ja valmistasid häid toite põllutöötavatele meestele või aitasid ka neid viljakoristamisel ja hiljem rehepeksmisel. Keegi neist ei pakkunud aga oma abi Yvonne'ile. Nad tegid ainult mürgiseid märkusi Labani suhtes.

Laban töötas aga päikese tõusust päikese loojanguni, ja kui tuli koju, siis hakkas koduseid talitusi toimetama. Yvonne õppis lehma lüpsma, ja sagedasti olid tal kõik kergemad majatalitused valmis, kui Laban põllult koju

jõudis. Ohtu õhtu järele jäid nad suurest väsimusest kohe magama nii pea kui nende pead puudutasid patja. Kõik tööd pidi Laban palkama. Üksinda askeldas aga Yvonne köögis, valmistades süüa hulgale näljastele meestele, kes koristasid vilja ja peksid rehte. Lõpuks sai nisu lõigatud ja peksetud.

„Kõik on väga hästi,” naeratas Laban näidates naisele tshekki, mille oli ta saanud oma niusaagi eest. „Meie võime sellega maksta farmi eest kõik selle summa ära, mis peame sel aastal maksma, ja jääb veel kena summa üle, mida võib panna panka.”

„See on tore,” ütles Yvonne rõõmsalt naeratades. Siis aga tõsiselt: „Võib olla, kui sellest kuulevad su sugulased, siis ei mõtle nad enam sellele, et kosisid omale nii viletsa naise.”

Laban võttis ta oma käte vahele. Ta huuled võtsid valju kuju.

„Ei maksa muretseda minu sugulaste pärast,” ütles ta. „Sa oled mulle kõik. Neid ei maksa sul panna tähelegi.”

Nüüd saabus künni aeg. Noor Laban kündis virgalt omi põlde ja külis talvenisu. Siis nad ootasid külma, et koristada maisi, mis oli kasvanud väga hea. Samuti ootasid nad Laban nr. 6 tulekut jaanuaris.

Mais kuivas aga aegamisi. Igapäev käis Laban Yvonne'iga põllul. Kärsitusega ootas ta, millal saab hakata seda koristama. Kõik tunnused näitasid, et talv saabub varakult. Paljud kõrred paindusid raskete peade all. Kui lumi saabub aga enne, kui mais saab koristatud, siis peab jääma lume alla ja kaotab palju oma väärtusest. Põldudel käies näitas Laban, kuidas tuleb maisi koristada. Püüdis naine talle järele aimata, siis naeris ta ainult.

Viimaks saabusid esimesed külmad. See oli novembri keskpaigu. Ühel selgel no-

vembripäeval rakendas Laban hobused suure vankri ette ja sõitis põllule.

Poolteist tundi peale selle, kui mees oli läinud põllule, tuli Yvonne loomalaudast piimaämbritega. Korruga kuulis ta vankrivurinat. Pilku üles tõstes nägi ta juhita vankrit lähenemas.

Yvonne pani ämbrid käest ja jooksis vankri juurde. Võttes maast ohjad ronis ta vankrisse ja sõitis põllule. Ta leidis Labani murtud jalaga maast. Õnnetus oli tulnud sellest, et üks noor hobune oli ehmunud ja Labani maha paisanud ja nii õnnetult, et pere-mees jäi jalgupidi rataste alla.

Yvonne asetas oma oigava mehe vankrisse ja viis selle koju. Selle järele kõlistas ta kohe dr. Rossile, arstile, kes oli Cartwrightide perekonna arstiks olnud juba paar aastakümnet.

Oli selge, et murtud jalg hoidis Labani voodis vähemalt kuu aega. Talv oli aga väga lähedal — ja mais tuli enne koristada, kui lumi matab selle oma alla.

„Kallis,” ütles Laban oma naisele, kes ta kõrval voodi serval istus. „Sa pead mine ma linna ja palkama mõne mehe maisi koristamiseks.”

Vahepeal saabus aga arst. Pea oli Labani jalg lahas. Dr. Ross andis naisele näpunäiteid, kuidas mehe eest hoolitseda, ja lahkus.

„Hüva, nüüd sõidan linna,” ütles Yvonne.

Kolme tunni pärast oli ta tagasi. Tema vaev oli olnud asjata, kuigi oli pakkunud kõrget palka. Ta rääkis oma mehele enda ebaõnnestunud käigust.

„Kallis, kuid ei maksa muretseda,” lõpetas ta. „Kaupmees Jackson lubas saata kohe mehe, kui ta selle leiab. Vahepeal lähen aga ise põllule ja vaatan, mida saan seal teha.”

Mehe protestid olid asjatud. Yvonne naeris ainult, suudles õrnalt oma meest ja lahkus.

Jõudnud linna astus dr. Ross oma büroosse ja võttis telefonitoru. Juba rääkis ta Labaniga nr. 3, kes oli praegu suguvõsa peaks. Arst rääkis ilma et oleks püüdnud midagi varjata.

Kell oli pool kaksteist. Yvonne oli ametis maisi koristamisega. Ta oli põllul olnud juba üle tunni, kuid töö polnud edenenu sugugi hästi.

Yvonne'i õrnad käed läksid vriseks, kui ta lõi kas külmanud maisi. Pisarad veeresid ta põskedelt alla. Aegajalt pühkis ta neid kuuevarukaga.

Vankrimürin sundis korraga tõstma teda oma pead. Ta vaatas mürina suunas ja nägi, et kiiresti lähenes vanker. Selles istusid Laban nr. 3 ja Laban nr. 4. Nende järele teised, palju teisi. Yvonne jäi imestusest sambana seisma. Juba oli esimene vanker kohal. Laban nr. 3, pikk, kõhn, kuid siiski ergas 67-a. mees, hüppas vankrilt maha ja jäi Yvonne'i ette seisma.

„Yvonne,” ütles ta. „Mine ruttu koju ja vaata oma mehe järele. Tal on sind hädasti vaja. Ma ise võtan selle vankri.”

„Romaanis“

hakkab ilmuma lähemal ajal veel teine romaan.

Sisus kaasakiskuvaid seiklusi ja armastust.

Praegu on võimalik tellida „Romaani“ 1. jaanuarist. Tellimisi võtavad vastu kõik postilasutused.

Eduard Vilde
Suri 26. XII 1933

Vanamehe hääl oli karm, kuid silmad olid siiski lahked. Yvonne leidis korraga, et ei suuda rääkida. Sõnalausumata pööris ta ümber ja jooksis kodu poole.

Rohkem kui tosin vankreid tuli pikas reas ühes meestega põllule. Cartwrightid olid tulnud appi oma õnnetule sugulasele.

Tädi Jane askeldas juba keedupottide juures, kui Yvonne avas köögiukse.

„Yvonne,” lausus see, „mine parem hoolitse oma mehe eest. Siin on praegu naisi küllalt, et valmistada süüa meestele, kui need tulevad põllult.”

Yvonne'i süda oli täis rõõmu. Kuid ta lõi pea ainult alla ja jooksis naistega täidetud köögist minema.

„Kallis,” sosistas ta, „nad kõik on siin — sinu sugulased. Mehed on väljas põllul, hulga vankritega. Köök on naisi täis. Mul on päris häbi kohe, et olin neist nii halval arvamisel.”

„Unusta see,” vastas mees. „Nad kõik on mõelnud ka sinust halba.”

„Aga sa ei saa aru,” sosistas noor naine.

„Ei saa?” vastas noorim Laban. „Nad teevad seda, mida teeksin ka mina, kui ühegagi neist juhtuks sarnane lugu. Meie, Cartwrightid, võime omavahel vaenus olla, kuid juhtub õnnetus kellegagi, siis ei jäta meie teda hätta.”

Päike oli vaevalt loojunud, kui noorema Labani vili oli juba koristatud. Öhtuhämaruses veeresid vankrid mürisesdes kojupoole.

„Kena väike saatan on see Labe naine,” oli meeste otsus.

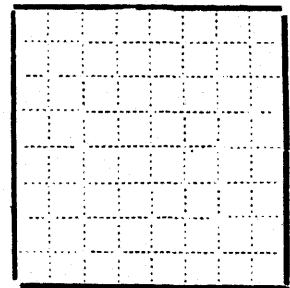
„Laban sai väga hea naise, kuigi ta selle tõi linnast,” seletasid naised.

„Ma armastan kõiki neid,” sosistas Yvonne pead mehe rinnale pannes.

„Nüüd pea aga meeles, et nad aitavad sind alati, kui oled hädas — ja sa pead tegema ka samuti, kui nemad on hädas. Sa oled ju nüüd perekonna liige, mu kallis.”

„Arvan, et olen,” sosistas ta õnnelikult.

Kuidas seda teha?

Sel figuuril on 64 ruutu. Kui see figuur vastavalt katki lõigata ja teisiti kokku seada, saab sellest 65 ruuduga figuur.

(Selle ülesande lahendamiseks võiks tarvitada ruudulist paberit, et ajakiri ei saaks rikutud).

Auhinnaks jagatakse õieti lahendajate vahel üks romaan. Kõikide käesolevas ajakirjas leiduvate mõistatuste lahendused saata „Romaani” toimetusele hiljemalt 25. jaanuariks s. a.

Viki Rein.

Sünnipäev.

Kui räägitakse süütutest kannatajatest, siis kerkin enese silme ette, nagu peeglis, ma ise. Mulle meelestub päev, mis olevat inimese elus kõige tähtsam ja mis pidavat siis talle olema ka see kõige kallim päev. No, kalliks ta läheb, see on õige.

Ent kui süütu kannataja ei suuda ma sellest kuidagi aru saada, miks just mind ennast teha vastutavaks selle eest, et olen siia maailmale sündinud. Ja kuna ometi rõhutatakse rahvaarvu juurekasvu tähtsust.

Vaadake, mina ei ole nende õnnelikkude hulgas, kes sündinud 29. veebruaril, kes saavad oma sünnipäeva pühitseda vaid iga nelja aasta tagant. Mul on see nuhtlus kaelas igal aastal. Just nuhtlus! Ja et teie minust paremini aru saaksite, siis jutustan ära oma tänavuaastase sünnipäeva loo.

Olen palgateenija, nii öelda, inimene, kes oma perega elab peost suhu. Seniks kui jõuab palgapäev, on juba kümme auku sees, kuhu palgaraha kaduma peab. Naine arvutab oma näpukeste peal, kuhu meie kuu jooksul midagi kulutada võime, kuhu mitte. Ja kui veel mina oma kümme näppu sellel arvutamisel peaksin abiks võtma, siis palgarahast kuu otsotsaga kokkuvedamiseks küll ei mõikaks.

Eks oli nii, et sel kuul mu uur, mis ligi paarkümmend aastat mind teeninud, vanadusesurma suri. Kellasepp ütles, kui selle ta juure järjekordsele ravingule viisin, et, ei, veli, selle kella ravimine läheb palju kallimaks kui uue ostmine, et kaaned, on need kui mõni mälestus kallid, võivad küll jääda, aga sisu tuleb puhta uus luua. Lõin siis käega ja viisin kella tagasi koju. Kinkisin oma neljaaastasele pojale Jukule. Kus sellel oli kohe maailmatu hea meel! Mis sest, et kell ei käinud, on's nelja-aastaselt poisialgatusel vaja kuhu-gile kella järele minna, aga peaasi, tal oli kell, päris täismehel kell, mitte shokolaadist või präänikust nagu naabripoistel. Oma pirukapätsist kella sõi Juku kohe ära ja riputas minu kella nõoriga kaela. Ega's ma võinud ketti ära kinkida, see käis veel küllalt, polnud teda veel kordagi parandanud.

Kuuarvesse pidime nüüd üles võtma, et ostan uue kella. Et mõni uhke maapoiss võib kuldketi otsas sibulat kanda, ja kui talt küsida, mis kellaaeg on, siis vaatab päikese järele ja vastab, et veidi aja eest oli midagi nii ja nüüd hakkab umbes nii saama. Kus sa linnas seda päikest nii näed, et ta järele aega arvata võid, ja peaasi, ega saa ka nii umbes elada, pead olema täpne.

Noh, võtsime siis kella kuukulude eelarvesse. Seal sõnab äkki naine:

„Aga sul sellel kuul ju sünnipäev!”

Tõsi neh, näe, nelikümmend aastat ära elatud!

Siis räägib naine, et seda päeva peaks ikka veidi ka nagu pühitsema, et ta olevat toidurahast ka veidi kõrvale pannud, et mulle head meelt teha, ja et eks katsume selle kuu kuidagi kitsamalt läbi ajada. Et võiks kutsuda selle ja selle...

Avaldasin arvamist, et misjaoks õige kulu-tada, et kui ise ei lausa, kes siis seda ikka teab, et mul sünnipäev? Aga naine rääkis, et ikka nagu veidi rumal, et meid endid on ju ka kutsutud siia-sinna sünnipäevale, ja kui nüüd meie kedagi ei kutsu, võidakse pahaks panna. Et noh, kulu küll veidi läheb, aga eks igaüks too ka midagi kaasa, ega's keegi paljaste kätega tule. Et kingivad ikka ka midagi.

„Vast ehk mõni kingib sulle koguni uuri!” sõnas ta naeratades. „Pole endal vaja osta.”

„Usu sa seda!” naersin vastu. „Kes sellele mõttele ikka tuleb. Kõik tuttavad ju teavad, et mul uur on. Või's nad seda aimavad, et see nüüd lõplikult enese üles ütles.”

Andsin siiski järele ja nõustusin, et pühitsema sünnipäeva.

Naisel oli hea meel. Ta lootis, et mu neljakümne aasta sünnipäev kujuneb mu elus üheks ilusamaks päevaks. Et see ju kah omast kohast juubel.

Käis siis mööda tuttavaid, neid sünnipäevale katsumas.

Tõime viina arvestades hoolega seda, et see või see tattiv ehk toob ka kaasa, kui mitte suure pudeli, siis väiksegi, et niivõrd võime osta vähem. Naine seadis kokku söögikaarti. Ütlesin küll, et too sellist toitu, mida võõrad nii väga ei armasta, et siis jätavad rohkem järele, ja ise sööme ju hädaga kõik ära, aga naine muigas sellele vaid. Eks naistel ole ka vahest omad head plaanid.

Õhtul vastu sünnipäeva oli naine kibedas töös. Ja niipalju, kui mina asjast aru sain, töötas mu sünnipäeva-pidustuse laud kujuneda toredamaks mõnest agulikõrtsi letist. Sõnaga — suupistet miljon.

Viina ostmises olime aga olnud tagasihoidlikud.

„On palju viina,” rääkis naine, „joovad endid purju, siis tuleb viimaks niisugune asi, nagu hiljuti Läpsikute juures. Laual jalg alt ära, kaks tooli katki!.. Et vana Läpsik ei saanud pärast seda muidu laua juures oma perega süüagi, kui poeg Attu pidi ühte laua o'sa üleväl hoidma, ja mis tuju on siis süüa, kui su oma lihane laps peab söögiajal vaatama oma näljaste silmadega sulle otsa.”

Et viina vähe oli, siis oli ka minul oma kaalus. Läksin kojamehe juure, andsin talle ühe

krooni ja ütlesin, et kui keegi südaösel tahab sisse tulla, siis ära lase. Et mul on sünnipäev, viina vähe, tulevad üles laulma ja joovad kõik viina ära, homme aga pühapäev ja uut pole saada kusagilt. Noh, kojamees ka lubas. Ja ei lasknud öösel kedagi sisse.

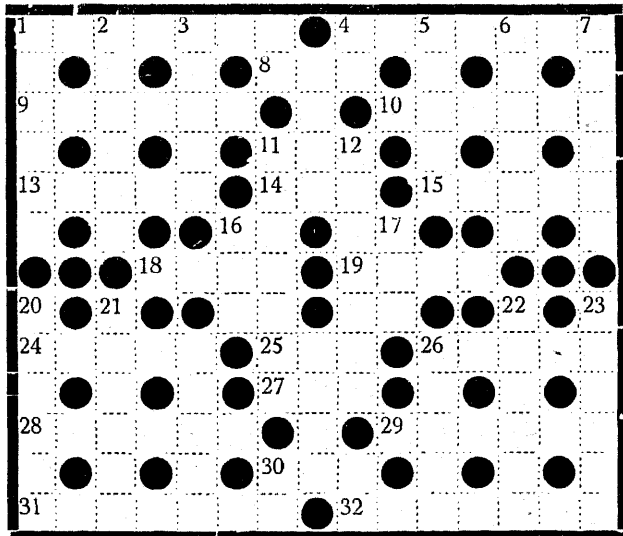
Sai selle tõttu isegi õnnetuks inimeseks, sest üks sissetahtjaid oli olnud ka majaperemees, kes võtme koju unustanud. See ütles teisel hommikul kojamehele lihtsalt, et nii suure unega kojameest polevat talle vaja. — Võta siis veel teinekord altkäemaksu!

Sünnipäeva õhtu saabus. Kutsutud tulid. Tõid kingitusi. Ja, oh, sa ime! Mu lauale teise tupp, kuhu naine asetab kingitused, sigines

Auhinnaline ristsõna № 1.

Auhinnaks romaan

„Armastuse narrid“.

Paremale: 1. Juurvili, söödav osa kasvab maapinnal. 4. Kaitseväe auaste. 8. ... Maria (katolikusuliste rituaal). 9. Loetavaim perekonna-ajakiri Eestis. 10. Jaan Kõo koduvald. 11. Inimesele kõige kallim. 13. Tartu korporatsiooni nimi. 14. Maakera trabant. 15. Väike jagu. 18. Tütarlapse hüüdnimi. 19. Mitte huvitav. 24. Väga kokkuhoidlik. 25. Aujärg. 27. Hädsignaal laevadel. 28. Surnu hing eesti muinasusu järgi. 29. Sobiv, hõlbustav. 30. Valge leib. 31. Käsi, kui sõrmed peopesasse kokku tõmmatud. 32. Ukraina ratsur.

Alla: 1. Karjane. 2. Sama mis paremale 9. 3. Vaenelaps on ... ja emata. 5. Rooma türann. 6. Teadmiste varaait. 7. Tuntum eesti näitleja. 11. Ebaõige teguviis, kogemata toimunud. 12. Mõne probleemi või nähte põhjalik juurdlus. 16. Kütis, metsa põletamine põllumaaks. 17. Inimese elukestvus. 20. Populaarseim eesti näitlejanna. 21. „Tõe ja õiguse“ peategelasi. 22. Alkohoolik. 23. Koefitsient, arv. 26. O. Luts'u „Kevade“ kangelané.

Lahendused saata „Romaani“ talitusele Tallinn, Raataskaevu t. 9, hiljemalt 25. jaanuariks s. a.

tervelt kümme uuri ja üks vaas. Vaasi tundsin ära. Mullu kinkisime selle mu naise ristiema Eulaaliale ta sünnipäeva puhul ja nüüd kinkis selle mu sünnipäevaks mulle mu hea tädri Trussilla. Uurid olid aga kõik uued... Ja nüüd sain aru, miks mu naine muigas, kui rääkis, et vast ehk keegi kingib mulle uuri. On ju vana asi see, et kui minnakse sünnipäevale, siis arutatakse, et mida kinkida, ja ju siis mu naisuke ka mõista andis, et vaat', mu mehel läks uur mokka. Sünnipäevale tulija pidi selgesti aru saama, et soovitakse — kingi uur!..

Ja näiliselt oli mu naine annud seda mõista kümnes kohas. Ega's muidu tulnud nii kohe kümme uuri. Kahjatsesin, et ei rääkinud naisele, et ka mu tulemasin on rikkis, oleks keegi kinkinud ka tulemasina, sest tikkudega läheb ikka suur kulu. Isegi siis, kui nad annavad endiga viisakalt ümber käia. Vaat', kord tõmbasin tikust tuld, väävel lendas kõige tulega otsast ja põletas augu mu uutesse pükstesse.

Muidu möödus sünnipäev vaikselt. Võtsime parajad krihvid pähe. Siis tõusis lauas püsti mu onu ja hakkas lauakõnet pidama.

„Mu härrad ja daamid!“ rääkis ta kähiseva häälega. „Minu õepojal on täna tähtis päev. Lubage, et ma tema bioloogiat siin veidi informeerin. Mina kui onu olen tema elukäigust väga populäärne, ma konstaniseerin seda, mis teile, võib olla, õn teadmata. Ma ütlen ainult paar sõna...“

Ent see paar sõna oli väga pikk. Tund või veel enam. Kui ta lõpetas, pidi Jämka teinepool oma meest äratama, et laula ka „ta elagu“ kaasa. Sõnaga — onu kõne mõjus paremini kui mitu liitrit viina: kõik olid väsinud ja lahusid.

„Vaata, kui palju toitu järele jäi!“ rõõmutas naine. „Kui selle kõik keldrisse külma kätte paneme ja rotid ära ei söö, siis saame terve nädala läbi. Aga, vaat', kus said uure! Eks ma ütelnud, et mõni ikka kingib...“

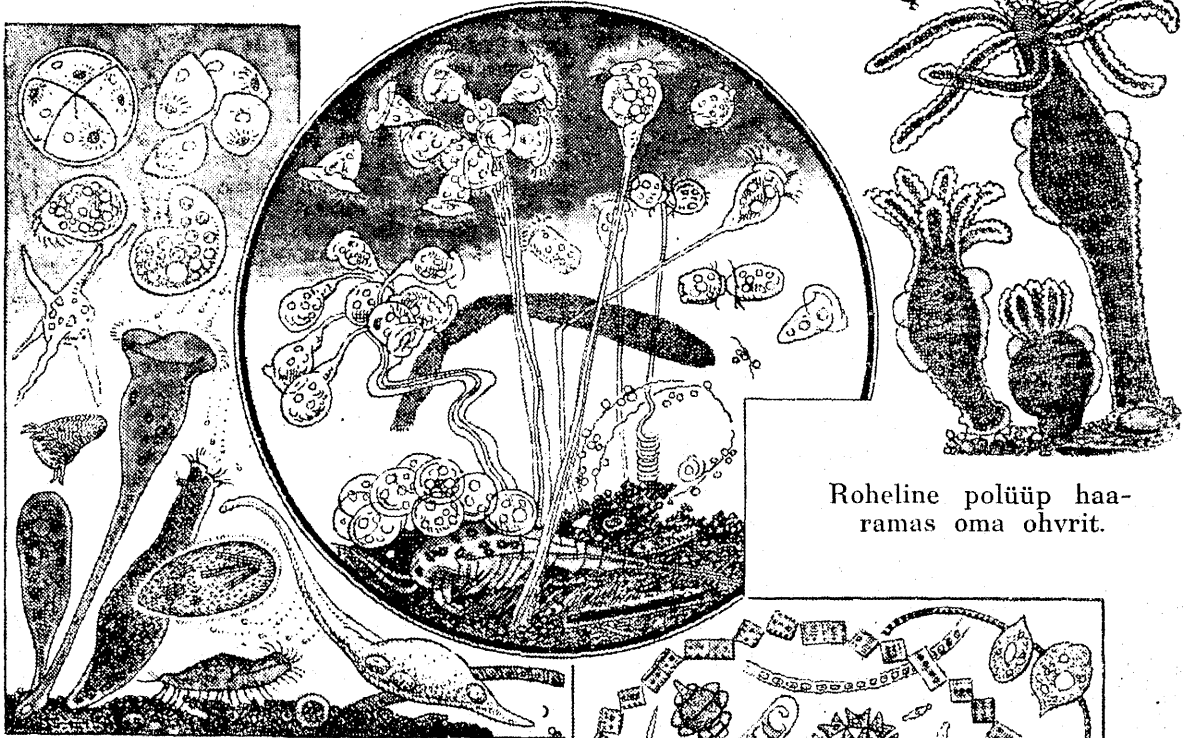
Ent mida peale hakata kümne uuriga? Valisin parema endale välja ja mõtlesin, et üheksa müün mõnele kellasepale ära.

Mõeldud — tehtud. Läksin kellasepa juure ja ladusin uurid letile. Ta vaatas neid, ütles, et eks me kaupa saa, vabandas siis veidi ja läks oma tupp. Mina jäin ootama.

Ei läinudki kaua aega, kui astus sisse kriminaalpolitsei ametnik, võttis letilt uurid ja viis mind kaasa politseisse. Seal päriti, kust ma need varastanud. Ja kuna seitse uuri osutusid ülekullatud vaskkrappideks, siis hakati mind süüdistama ka veel pettuse pärast.

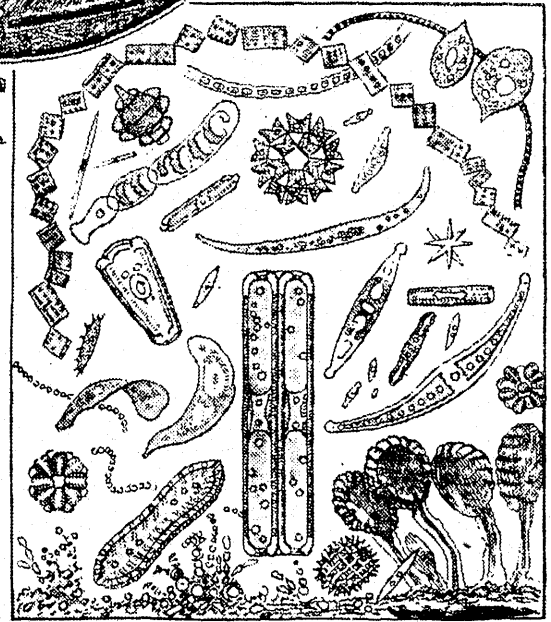
Rääkisin, kuidas asi oli, ja kõik kinkijad kutsuti politseisse. Võib olla, tuleb veel kohus. Mis sest saab, seda ei tea, aga tean seda, et nende kinkijate silmis olen ma nüüd põlatud mees, kes nende au määrinud. Ja nende hulgas on ka üks minu leivavanema häid sõpru...

ELU VEETILGAS.

Roheline polüüp haaras oma ohvrit.

See, mida suudame näha looduses oma silmaga, pole veel kõik. Lõpmata palju on igalpool veel väikesi loomi ja taimi, mida meie nägemisreele ei suuda tabada. Uhes ainsas veetilgakeses keeb arutu hulk elu-avaldusi! Seal elavad, toituvad ja siginevad ning surevad paljud olevused samuti nagu meile nähtavas maailmas. Meie pildid näitavad mõnda neist loomakestest ja taimkestest, kes meie silmale avastuvad, kui veetilgakesest mikroskoobi all vaatleme. Esi- mesel pildil esinevad lihtsaimad elukandjad — ühe- rakulised. Rakukene jaguneb osadesse ja igast osast saab iseseisev olevus, keda tunneme amööbide, juur- jalgsete, kappvetikate ja teiste nimede all. Ümargusel pildil näeme üksikult ja kolooniates ujumas sätenda- vaid ripsloomakesi, kelle suuõõsi äärtel asuvad viburid alatasa liikvel olles veekeerusid tekitavad, mis toit- aineid loomakeste suuõõsi kisub. Hädaohu korral tõm- buvad nad valgukiirusega alla. Nende vahel kum- mitab õõsloomake. Nagu kuldketid, ehtekastikesed- nõelakesed, laevukesed, smaragdseid tähed ja kuud liuglevad räni- vetikad (pilt paremal) veetilgas, need on taimekesed, kelle ümber muinasjutuliselt ilusad kristall-kestad. Rohelis- ja sini- algid näivad pikkade keppidena ja lintidena. Lamedates, kilbikujulistes või ümargustes soomustes istuvad viburloomakesed. Ilus roheline magedavee-polüüp liigub oma haarade abil,

heidab oma ohvritele mürgiseid nooli ja tõmbub kokku hädaohu lignemisel.

Veel palju teisi olevusi näeme liikuvat ja võitlevat veetilgakeses. Kõikjal keeb elu ja tema seadused on veetilgakeses samad, mis meie juures.

Soovitage perekonna-ajakirja „**Romaani**“ kõigile oma tuttavatele.

Järgmine „Romaan“ on eriti huvitav, hästi valitud sisuga ja pildidega.

„Romaan“ maksab tellides 3 kuu peale 150 senti.

„Romaani“ toimeetus ja talitus Tallinnas, Rataskaevu t. 9.

Põgenemine teise naise eest.

Viis tundi oli meie laulatusest möödunud. Nüüd istusime pansioni vaikselt toas, kus katsesime mööda saata oma mesinädalad! Pilkenena tundus mulle nüüd see sõna. Ja siiski! Kas just Valter ei andnud mulle mõista, et ta mind ei armasta? Et ta minuga oli abiellunud ainult sellepärast, et — — —

„Miks, jumala pärast, ütle mulle, miks sa minuga üldse abiellusid, Valter?“ katkestasin äkki pisaraist lämbuval häälel rõhuva vaikuse. Teadsin, et ta vastus mulle paiskab talumatut valu, kuid tahtsin jõuda selgusele.

„Abiellusin sinuga,“ ütles ta, tõstmata pilku, „sellepärast, et ma enam ei teadnud, kuidas elada sellepärast, et igatsesin rahu, sellepärast, et tahtsin põgeneda teise eest.“

Kuis mu kaelal oli valu. Vaid vaevu suutsin, alla neelates üleskerkivaid pisaraid, end valitseda, vaid suurima pingutusega öelda sõnad: „Sa tahad sellega öelda, et, et...“ kaugemale ma ei saanud.

Nüüd tõstis ta pea ja vaatas mulle otse silmi.

„Ta ei andnud mulle rahu, ta ähvardas mind, jälgis mind. Ja ma kartsin, et ühel päeval alistun ta ähvardustele ja meelitustele. Pidin tegema lõpu.“

„Kõik sinu kinnitused, sinu sõnad äkki puhkenud armastusest olid siis välja mõeldud samuti kui su igatsus, nii ruttu kui võimalik laulatada, et lõpuks kuuluksin sulle. Valter, kuidas sa võisid mulle seda teha?“

Valter oli üles karanud ja tuli minu poole. Ma ei tahtnud nüüd ühtegi vabandust, ühtegi ilustust, ma ei suutnud kannatada uusi valesid.

„Ei, ei,“ tõrjusin teda tagasi, „jätta mind. On parem, kui ma juba algusest peale olen selgusel.“

„Pidin seda sulle ütleva, Margot,“ algas ta tasase häälega, „kuigi ma seda algul ei kavatsenud. Lootsin, et sa kunagi midagi ei saa teada minu mineviku üle. Kuid siis äkki sai mõõt täis, ja ma ei võinud enam kauem kurjasti tarvitada sinu usaldust. Oleksin endale tundunud kaabakana, kui edasi oleksin vaikinud. Just sellepärast, et oled nii laitmatu tütarlaps. Kui mul ei oleks sinust nii head arvamist, vaevalt oleksin kunagi hakanud sulle seda üles tunnistama, Margot. Minu mõte oli, võin seda sulle vanduda, et meie ajajooksul üksteist leiame, sellepärast et meie kahekesti nii sobime. Kas sa siiski, vaatamata kõigele, ei tahaks katset teha? Anna mulle võimalust, Margot, katsume jälle kokku sõlmida pudrunenud sideme...“

Äkki lõi leegitsema minus kuum viha. Tema viimased sõnad äratasid minus piirilt haa-

vatud uhkuse, mis esimesest valust näis vaid lämbunud olevat.

„Kuid ma tänan sarnase kirvetöö eest,“ heitsin talle näkku, „teen juba lõpu. Arvad sa, et mulle midagi tähendab... argpüksid armastus?“

Valter selle solvamise juures vajus kokku, nagu ma seda ootasin. Ma ju tahtsin teda haavata. See oli minu tahtmine, talle tunda anda sedasama julma valu, mida äsja oli ta valmistanud mulle.

Aga sama äkki kui oli lõõmama lõõnud, sama äkki kustus mu viha leek, ja terav valu jälle võttis minu üle võimust.

Päris tasa küsisin: „Kes on see naine?“

Hetke viivitamise järgi tuli katkendlikult vastus:

„Gerda Kemp. Ma arvan, sa tunned teda.“

Ma võpatasin selle nime juures. Gerda Kemp! Niisiis see! See juba oskas mehi napidi vedada! Mul oli alati tunne, et ta tuisilmade, ta lapseliku naeratuse taga ei olnud muud kui edvistus ja külm kaalutus.

„Kuidas võisid sa sarnase tütarlapsega...!“ hüüatasin ma.

Oli midagi nõutut, peaaegu abitud selles, kuidas ta nüüd mulle otsa vaatas ja õlgu kehitas.

„Jah, kuidas võib... Ta oli nii seltsiv, nii kaitsetvajav. Ja... ah, ma ei tahagi ju end vabandada, sellise asja jaoks vaevalt leidub vabandusi...“

Olin püsti tõusnud. Ma ei tahtnud kuulda üksikasju.

„Meie loomulikult lahutame endi abielu. Siis võid abielluda Gerda Kempiga. Muud ei jää sul üle,“ seletasin kategooriliselt.

„Kui sa seda kindlasti nõuad, pean ma muidugi nõustuma lahutusega. Kuid abielluda Gerdaga? Seda ei teeks ma kunagi,“ vastas ta ärritatult.

„Ja kui ta sinust saab lapse?“ heitsin vahele.

„Siis loomulikult hoolitsen lapse eest — kui see minu laps on.“

„Sa arvad, et selles võib olla kahtlust?“

„Ta ise arvab, et mitte.“

Sel silmapilgul koputati uksele. „Kas härrased ei tuleks õhtulauda?“ küsis häälel väljaspoolt.

„Hea, meie tuleme kohe alla,“ vastas Valter.

„Ei taha õhtust süüa,“ ütlesin ma. Valter seisis kõheldes uksele.

„Kas pean laskma siin katta külma laua?“

„Ma ei või ju süüa,“ sosistasin. Kui oleksin rääkinud valjusti, oleks ta kuulnud allasurutud luksumist mu hääles.

„Mida aga mõtlevad inimesed meist?“ küsis Valter.

„See on mulle ükskõik.“

„Mõtlesin vaid sinule.”

„Ah, oleksid sa ometi varem mõelnud minule,” ütlesin kibedusega.

„Margot,” Valter otsis mu pilku, „annaksin oma elu selle eest, kui ma juhtunu võiksin teha olematuks. Kuid on asjata selle peale isegi mõelda. Tahaks vaid kõik heameelega teha, mida tahad, sind aidata, niipalju kui suudan. Ütle mulle, palun, mida pean tegema?”

„Oh, ma ei tea,” pomisesin, „ma tõesti ei tea. Selle üle pean veel järgi mõtlema.”

Astusin norus peaga temast mööda ukse juure.

Ah, milline piin, meie ilmumisel söögisaali, kus meie koht oli lilledega ehitud, vastu võtta sõbraliku pansiooniomaniku ja väheste põliste külaliste õnnesoove ja näha nende õnnelikke nägusid. Vastlaulatatud noorpaar!

Peale õhtusööki tulime endi tuppa tagasi.

„Palun, jäta mind veidi üksi,” sõnasin Valterile. „Vajan praegu rahu, loodetavasti saad sa sest aru.”

Vaikides lahkus ta toast, ja ma vajusin kushetile.

Hakkasin meele tuletama tänase päeva pilte ja elamusi. Selle päeva, mis pidi olema mu elu suurim peopäev ja alles nelja nädala eest, kui Valter ja mina kihlusime, sai määratud pulmapäevaks. Nii kaunisti ta oli alanud piduliku laulatusega kirikus! Ja siis, kui jõudsime siia, algas ta enda õnnetut pihtimist.

Kramplik nuukse raputas mind, kui mõtlesin oma elu- ja armuroomaani algusele. Juba esimesel päeval, kui Valter asus meie firmas- se kui uus kinnitusagent, armusin temasse. Ta tuli sagedasti minu kirjutustuppa, kus töötasin sheffi erasekretärina, et hankida enda tegevuseks vajalikke teateid.

„Kahju, et Erdmannil pole tublimat pealehakkamist,” ütles mu sheff, dr. Klusmann, mulle mõned nädalid hiljem. „Tema meeldiva ülesastumise ja heade maneeride juures peaks ta rohkem saavutama. Temal on vähe auhannust. Vahel tundub, et ta otse ükskõikne on, kui mitte tarvitada rasket sõna laisk.”

Ma ei vastanud selle peale midagi, olgugi et mu süda veidi kartlikult hakkas kloppima. Et Valteril puudub püüdlikkus, see ei olnud õigus, tal ei olnud ainult püsivust, ta võttis kõike liiga kergelt, mulle näis.

Valteri lõbusad sinised silmad, ta noorusvärskete joonte veidi pehme ja ülemeelik ilme andsid talle ennem muretu, suure poisi kui küpse, aruka mehe laadi.

Ja ometi saatus tahtis just nii. Langesin esimesel päeval jaba ta küttesse, olgugi et aimasin ta iseloomu nõrkusi. Mulle näis, nagu oleksin teda võib olla just sellepärast armastanud, et see oleks kui minu ülesanne, anda temale seda tuge ja püsivust, mis tal seni veel puudus.

Ilma järgi mõtlemata, hõiskamisega südames, andsin talle oma jaa-sõna, kui ta minult küsis, kas ma tahan ta naiseks saada. Et ta mulle tegi ettepaneku, kuigi meie üksteist vähe näinud olime, ei üllatanud mind. Ma uskusin, et teda sama tugev tunne kisub minu poole, nagu minul see oli tema vastu. Ja tema soovi kiireks laulatuseks seletasin sellega, et ta ametiülesanded tema kui reisija selleks ajaks parajasti kutsusid ilusasse Thüringenisse. Võimalust pulmारेisuks väikeses Valteri autos, mis osalt sõitis äri kulul, ei tohtinud lasta kasutamata mööduda.

Meie neljänädalase kihlapõlve jooksul meie ei näinud üksteist liiaks sageli, kuna Valter ameti-ülesannetel viibis sõitudel. Teatud kuude mēelega, mis on ju omane igale naisele, eriti armastavale, aimasin küll varsti, et ma ei olnud esimene naine tema elus. Kuid kui ta mind ühel päeval tõmbas enda embusesse, kui minu südame metsik, õndsakstegev löök esimest korda lõi tema oma vastu, kadusid kõik kartused ja kahtlused.

Ja ma uskusin. Nüüd aga oli ta ise selle usalduse, kõik need magusad lootused purustanud. Ma ei tähendanud talle rohkem kui plaaster haava peal, mille teine oli lõõnud.

Kui mõtlesin Gerda Kampile, tõmbusid mu käed tahtmatult rusikasse.

Meie abielu pidi esialgu ilma silmis jääma püsima, kuigi see mulle nii raske oli, kuigi Valterit vihkasin. Sest mu armastus tema vastu oli surnud. Nüüd tohtis veel vaid selge, külm mõistus kõnelda. Ja ma sain endast jagu.

Päikesepaiste oli kustunud, ja külm, hall amarik roomas läbi aknaruutude tупpa.

Otsustava liigutusega pistsin oma väikese, märjaksnutetud taskuräti kleidi tasku, jahutasin oma külmi, punaste laugudega silmi vee- ga ja hakkasin oma asju välja pakkima. Valter tagasi tulles ei pidanud märkama, et nutnud olin. Äkki avas ta ukse, läitis elektri ja nähes minu tegevust hakkas ka enda kohvrit avama.

„Olen jõudnud otsusele,” ütlesin veidi aja pärast, kuna viimaseid pesutükke kraamisin kappi, „meie abielu, vähemalt väljaspoole, peab püsima. Mul ei ole mingit isu selles inetus afääris pealekauba veel ilma ees seista bla- meeritu osas. Endastmõistetavalt kestab see ainult senikaua kui Gerda Kemp sulle ei hakka stseenisid tegema. Kui aga asi skandaaliks läheb, tuleb sul ainuüksi vastutada tagajärgede eest.”

Imestasin, millise võõralt kõlava häälega ma rääkisin. Nii kalgilt ja külmalt kõlas ta...

Olin ma üldse veel see tütarlaps, kes alles mõne tunni eest täis õnne ja armastuseeks- taasi sellesse tупpa astus?

Heitsin kiire pilgu Valterile, kes oli silma- torkavalt vaikne ja ainult ebamäärast lauset nõusoleku avalduseks pomisedes pakkis välja

oma kohvrit. Tema näis sündinud olevat muutus. Tema kunagi nii rõõmsalt ja ülimeelikult helkivate silmade soe sära oli kustunud. Kokkupressitud huuled kujundasid veel vaid kitsa, valju joone. Ta näis aastaid vanimana.

Äkki haaras ta mütsi ja läks välja. Sel hetkel sulas külm viha, mis mind seni hoidis püsti, kui lumi päikeses.

Teadsin, et ta vastus mulle paiskab talumatut valu...

Kuna ma palavliku rutuga valmitusin õõrahule, ja siis, tuld küstutades, külmetades ja värisedes oma voodi üles otsisin, elas minus veel vaid kartus: kas tuleb Valter üldse tagasi?

Veidi hiljem kuulsin ma, kuidas ta tasa astus tuppa, ja, ilma valgust uuesti süütamata, kuna ta mind arvas magavat, oma voodi padjad ja tekid viis kõrvaltuppa kushetile.

Kaua veel, kuni ma enda lõpuks olin magama nutnud, nägin ma veel tulehelki lukuaugus. Ka tema ei näinud leidvat rahu.

Oo, see õudne nädal, mis järgnes meie kohalejõudmisel suvituskohta! Kui olime üksi, rääkisime üksteisega ainult hädatarvilisemat. Millest peale selle oleksime võinudki kõnelda?

Kui ilmusin üksi söögisaali, pidin kannatama teiste külaliste heatahtlikke nokkimisi ja naljaküsimusi minu abikaasa puudumise ja kindlasti raskesti talutava lahusoleku üle. Kaheksandal päeval ei kannatanud ma seda olukorda enam välja.

„Niipea kui oled valmis oma ametisõitidega, pöörame tagasi linna,“ palusin Valterit ühel hommikul, kui taevas jälle oli kaetud raskete, tumedate vihmapiilvedega.

„Täna teen viimase sõidu,“ vastas ta, „nii siis; kui sa tahad, võime homme sõita. Mul ei ole midagi selle vastu.“

Kergenduse toon kõlas tema sõnadest.

Linna tagasi jõudnud, asusime kohe endi kahetoalisesse korterisse, mille olime üürinud mõned päevad peale meie kihlust. Sissead oli vahepeal ema poolt kohale jõudnud. Väike kodu jättis esialgu küll veel veidi poolliku, kuid siis hubase mulje.

„Hea, et meie ei ole muretsenud rohkem kraami,“ ütlesin Valterile kibedusega.

Minu sheff oli mulle õnneks ainult pulmareisiks puhkuse annud. Seni kui ta mulle polnud leidnud sobivat asemikku, võisin ma jätkata oma endist tööd.

Olin enam kui rahul, et võisin jälle tormata töö kallale, mis nüüd mulle oli kahekordeks toeks.

Varsti küsisin dr. Klusmannilt, kas ma ei võiks teenistusesse edasi jääda.

Ma ei olnud kahelnud tema vastutulekus. Rõõmuga oli ta minu ettepanekuga nõus. Siis tõstis ta paberitelt enda pilgu, vaatas mind tähelepanelikult ja ütles:

„Kas abikaasa palk ei löö ette, mis? Kas selleks peab väike naisuke kaasa aitama, et muretseda võimalikult kaunist korterisisustust?“

Ma noogutasin peaga, pidin aga silmad maha lööma vanahärra heatahtlikult uuriva pilgu ees.

„Noh, kui nüüd preemiaid ohtramalt kokku voolama hakkab, saate omaga küll hästi läbi. Ja küllap seda on ka loota, arvan ma.“

Ta nähtavasti tähendas Valteri senisele mitte just suurele edule.

Hakkasin oma noort abikaasa silmas pidama. Teda näis olevat vallutanud püsiv, taltsutamatu töötamise tung. Pole imestada. Muidugi ei tahtnud ta minu ees jääda häbisse. Peale selle, mida muud olekski talle veel pakkunud elu, pärast seda kui ta abielulaev jooksnud karile. Tagajärjed ei jäänud tulemata. Igaüks äris hakkas tunda saama Valteri elava tegutsemise mõju. Dr. Klusmann ühel päeval ütles mulle:

„Teie olete imet teinud, pr. Erdmann. Teie mees on kui uuesti sündinud. Teie olete ta ju täiesti ümber töötnud.“

Kuum puna tõusis mulle selle teenimatu kiituse puhul palgesse. Kui sheff oleks teadnud, kui vähe, kui negatiivselt olin mõjunud Valterile tema suure muutuse puhul.

Gerda Kempist ei jõudnud meieni ühtegi elumärki. Alguses iga telefoni või uksekella helina puhul võpatasin, kuid midagi ohtlikku ei sündinud selles suunas. Gerda Kemp näis Golevat linnast lahkunud.

Meie elu, väljastpoolt nähtuna, voolas normaalse noore abielupaari omana. Hommikul einetasime seltsis, igatahes suure rutuga meie väikeses köögis, sest kumbki ruttas teenistusse. Öhtusöögil oli teisiti. Meil oli siis aega, ja ma katsin laua, millele lilli muretsetes Valter, elutoas. Kuna ta üks kui teine kord tõi pudel veini, mina vahetevahel serveerisin maiustusi või mõne erilise pala. Seejuures selgus, et meie maitset söögilauas lähevad ühte. Avastasin endas uusi andeid, igatahes märgatava huvi valmistada roogasid. Majatalitused, milleks mul ju õieti ainult mõned tunnid aega üle jäi, valmistasid mulle kuidagi nalja.

Peale öhtusööki istusime, harilikult luges, tunnikese koos. Tihti näis, nagu oleksime unustamas õnnetu abielu-rahva naeruväärset osa, mille julm saatus meile määranud.

Ükskord olime kutsunud dr. Klusmanni poole öhtusöögile. Olin selleks endale ostnud uue, õrnkollase öhtukleidi.

Olin ta parajasti selga pannud, kui sisse astus Valter.

„Kas võime minna? Mõtlen, on juba aeg,” sõnas ta heites pilku kellale.

„Oleksin juba ammu valmis, kui ainult saaksin kinnitada seda rumalat ketti. Luku juures näib midagi olevat korrast ära. Kas sa oma kord ei prooviks?” palusin ma.

Valter astus mu seljataha. Võisin peeglist näha, kuidas ta ettevaatlikult toimis kaelaketi sulu kallal. Ta näis kõigest jõust end hoidvat, et mitte puudutada mu kaela.

Kui hästi läks temale smoking, milles täna teda nägin esimest korda. Tumedas riietuses ta näis küpsemana, ja tahtmatult mu rind paisus uhkusest.

„Valmis!” Tasase naksatusega lukk sulgus. Pöördusin ümber. Valter jäi mu ette seisma, paigast liikumata.

„Tead sa, et sa kunagi ei oie veel olnud nii kaunis kui täna?” küsis ta, mind kartliku imetlusega silmitsedes. „Kollane sobib sulle suurepäraselt.” Sekundideks vaatasime üksteise otsa. Tabasin ta silmis pilgu, mida viimastel aegadel mõnigi kord olin märganud. Pilgu, mis metsikute lõõkidega kihutas mu vere südamesse. Valter pidi olema lugenud minu silmadest, mida ma ei suutnud ära pöörata temalt, midagi reetvat. Ta astus sammu lähemale, puudutas kergelt oma kätega mu

paljaid käsivarsi... Järgmisel sekundil võib-olla oleksin end lasknud peadpööravas õnnes tõmmata ta kätele, kuid seal tuli mulle meele Gerda Kemp, ja laps, mis nüüd võib olla oli juba sündinud.

„Peame ruttama,” pomisesin ma, silmadega otsides enda mantlit, „ma arvan, aeg on juba hiline.”

*

Kogu järgmise päeva pidin ma selle lühikesest stseeni üle järgi mõtlema. Mida tähendas see?

Toas oli juba ammu pime. Väljas peksis lumetorm vastu aknaid. Mul oli külm, olgugi et ahi levitas tühtlast sooja. Lõpuks süütasin lambi. Pilk kellale veenis mind, et kell oli juba üle üheksa. Ja Valter ei olnud veel tagasi? Tõin raamatu ja hakkasin lugema. Süüa ma ei tahtnud. Kella kümne paigu lülitasin raadio. Parajasti anti ilmateateid: lumetuisud, hanged, veermed. Mägiteedel lumeketid vajalikud.

Minu rahutus muutus närviliseks kartuseks. Kui Valterile ta väikse autoga midagi juhtunud ei ole!..

Lõpuks lõi kell kaksteist. Vaevalt oli vaibunud viimse löögi kõla, kui kuulsin korteriukse lukus Valteri võtme tuttavat klõbinat.

Kohe sellepeale astus ta tupp. Poolsulanud lumetükid katsid ta palitut ja mütsi. Saapad näisid läbimärjad.

„Margot, sa oled veel üleval?” Üllatus kõlas ta sõnadest, mida ainult vaevalt suutis häälda külmast tardunud huultega.

„Oh, ma nii väga kartsin. See torm väljas, ja sa tuled nii hilja kui mitte kunagi enne!”

„Mootoririke. Tõepoolest, ei olnud nali, väljas maanteel pimeduse ja lumelõrtsi käes kopsida vana kasti kallal,” seletas ta, kuna ta hambad külmast üksteise vastu plaksusid.

„Ruttu, palun, võta endal märjad riided seljast,” ütlesin, „vahepeal valmistan sulle kuuma punshi.”

Ma ruttasin kööki, soojendasin sööki, valmistasin kuuma jooki ja imestasin, et mu käed nii värisesid. Loodetavasti ei märganud Valter väga palju minu hirmust ja ärevusest. Kui ma kandikuga jälle tulin elutuppa, istus Valter juba enda soojas koduses riietuses tugitoolis ahju juures.

„Vaat kuidas olen end ära hellitanud,” arvas ta, kuna ta mõned lonksud kuuma punshi neelas ja siis näljasena toitudele kallale asus. Pärast sööki vaatas ta toas ringi:

„Kui ka teaksid, Margot, kuidas ma teel olles igatsesin selle koduse ruumi, paitava soojuse järgi, ja...”

Silmapiilguks mõtlesin, lootsin ma, et ta ütleb „... ja sinu järgi.” Aga ta ei teinud seda, vaid lõpetas:

„Ja siis kartsin ma, et ma kunagi ei jõua sellele igatsetud sihile.”

Ootasin, kuni ta endale süütas sigareti. Siis pidin mina kõnelema. Ma ei suutnud enam kauem taluda teadmatust.

Ma istusin tema vastu, nii et võisin talle otsekohe silmi vaadata.

„Valter,” algasin tasa, „olen viimasel ajal palju mõelnud Gerda Kempil üle.”

Ta vaatas minule üllatunult ja ilmselt tabatuna.

„Ja —?”

„Meie ei ole midagi temast enam kuulnud, kuid minule on ta olemas — ma ei suuda oma mõtteid ära pöörata temalt..”

Ta oli üles tõusnud ja kummardunud minu üle.

„Margot... kas sa siis mind ei mõista? Minu tunded selle tüdruku vastu oild ammu kustunud — kunagi pole see olnud tundmus, mis eluksajaks võiks kõita. Mis mind sidus, oli ainult nõrkus, järelandlikkus. Ma põgenesin selle nõrkuse eest sinu juure... nagu kodu otsimine oli see tookord. Ja siis — siis pidin ma ju sulle ometi tõtt ütlema. Ma lihtsalt ei suutnud valetada. Ma kannatasin... meie abielu purunes... ikka pidin ma Gerdale mõtlema. Kuni ma ühel päeval kuulsin, et ta oli valetanud, et mind enda külge siduda.” Ta hää muutus madalaks. „Ta ei... saanud last.”

Mu silmad avardusid, tõstsin käed.

„Minule,” jätkas ta pühalikult, „oli see lunastuseks. Ma olin vaba — ühe hoobiga siseemiselt vaba... ma ju ei armastanud Gerdat ammugi enam mitte...”

„Ja sa ei lausunud mulle sellest sõnagi?”

„Ma ei uskunud, et see midagi meie vahel muudaks,” lõpetas ta kibedusega.

Viivu mõtlesin endamisi. Ma olin nii palju mõelnud ja arutlenud möödunud kuudel. Suur arusaamine ja tahe kaasa tunda ja kaasa elada, langesid mu üle.

„Ei...” algasin kogeledes.

„Sa oled nii üllas, Margot. Tihti piinab mind mõte, et oled minule liiaks hea. Imestan, kuidas veel võid olla niisugune minu vastu, kuna sa mind ju õieti vihkama peaksid.”

„Sind vihkama, Valter? Seda ma ju ei suuda.”

„Ma ju surmasin sinu armastuse, sel päeval kui...” Ta oli üles karanud, ja seistes otse minu ees, vaatas pinevalt minu peale alla. „Tahaksin ühte asja heameelega teada, Margot,” jätkas ta tasa, tungivalt, „kui ma juba siis, kui kihlusime, sulle oleks kõik üles tunnistanud, kas su armastus oleks olnud küllalt suur, et minuga ka veel pärast seda abielu?”

„Kui ma kindlasti oleksin teadnud, et mind armastad, ja et teine oli vaid möödud elamus,

nooruse rumalus,” vastasin tasa, kuid kindla häälega.

„Kuid ma oiin oma armastuses sinu vastu päris kindel. Olen sind alati armastanud!”

„Alati?”

„Jaa, alati.”

„Ja sa armastad mind ka nüüd veel?”

„Veel enamgi, just nüüd.”

Äkilise liigutusega pööras ta ümber ja haaras mind õlgadest.

„Sa ütlesid mulle seekord, sa ei tahtvat kirvetööd, endise kire armetut jäänust. Sellelega aga ma ei saa kuidagi rahul olla. Sinu armastus tähendaks minule paradiisi maa peal, Margot. Kuid mul peab ka olema sinu usaldus. Sa pead Gerda Kempil unustama, oma mälestusest kustutama, nagu mina tema ammu oma mälestusest kustutanud olen. Kas suudad unustada rumala poisi, kes ma siis olin, mõistmatust ja eksimusi, ja mind armastada nagu armastatakse usaldusväärset, truid meest?”

Ma vaatasin talle sügavasse silma. Mida ma seal lugesin, täitis mind piiritu usaldusega.

Lõin mõlemad käed talle ümber kaela. „Jah, ma võin seda. Kõik, mis on juhtunud, on unustatud,” sosistasin ma ta kõrva ääres.

Varem aimamatu õndsuse tunne voo-gas mu üle kui õnne laine.

Mõne aja pärast eemaldasin enda huuled tema huultest.

„Meil siis ei tarvitse end lahutada lasta, Valter?” küsisin.

Ta naeris oma endist poisilikku naeru, mida ma juba nii kaua enam polnud kuulnud.

„Lahutada lasta? Nüüd algab meie armastusekavad, nüüd keset talve.”

KEISER TULES.

Ajalooline malepartii vanas Viinis.

1809 — unustamatu aasta Viini ajaloos! Asperni ja Vagrami lahingud on kaotatud. Keiser Franz ootab rahutegemist Ungaris. Napoleon resideerib Schönbrunnis. Linn näib suure kasarmuna — prantslased, saksid, baierlased, vürtemberglased, portugallased, poolakad — ja ühtlasi teise Pariisina. Kohvikud Prateris on tulvil inimesi. Pea-alleel vuravad ühe- ja mitmehobuse sõidukid, Kapsaturu ääres on üks Pariisi kõrtsmik äri avanud.

Kaugel sellest päevakärast toimub veel teisi salapäraseid ja tähendusrikkaid asju. Näiteks Jünglingi kohvikus, kirju Prateri alu lähikonnas, kuid siiski üldisest askeldusest kõval. Seal käib nimelt tihti kuulus malemeister Allgaier, keda kardetakse tema sarkastiliste naljade pärast. Kõrvalmaja hoovi veereb tõld. Sellest väljub uhke isand keiserliku adjutan- di frakis. Ta läheb kohvikusse. „Kindral Rapp,” sosistatakse aukartlikult tema järel. Rapp, Napoleoni adjutant, soovib kõneleda härra Jünglingiga.

Kohvikupidaja läheneb austava kummardu- sega.

Rapp: „Armas härra Jüngling, mul on teile delikaatne ülesanne. Teie lokaalis käib vist malemeister Allgaier?”

„Seda küll, ekstsellents!”

„On ta kaunis leplik härra?”

Jüngling püüab suruda maha iroonilist naer- ratust. „Ei või just ütelda, härra kindral!”

Rapp vaatleb teda teravalt. „Hea küll! Minu tõllas on nimelt üks kõrge isik.” Ta kergitab kulme ja jätkab sosinal: „Ja, armas härra Jüngling, isegi väga — väga kõrge isik, kes soovib mängida tundmatult ja nägematult partii malet härra Allgaieriga.”

Jünglingi silmad võtavad ootava ilme. „Jaa — vabandage, härra kindral, aga — näge- matult — kuidas seda siis teha?”

„Väga lihtsalt, armas sõber, härra Allgaieri vastane istub ühe sirmi taha ja iga käigu jä- rele kannan mina malelaua ühe partneri juu- rest teise juurde. Kõne all olev isik oleks ju muidugi võinud härra Allgaieri kutsuda oma juure, kuid, kuna see isik paneb erilist rõh- ku sellele, et härra Allgaier ei teaks, kellega ta mängib, siis tulime teie juurde.”

Kohvikupidaja on segaduses: „Jaa, vaban- dage, aga miks siis see isik ei taha, et härra Allgaier teaks, kellega ta mängib?”

Rapp'i näole ilmub ta ilusaim hoovkonna- kindrali naeratus.

„Armas härra Jüngling, teate mis. Kui härra Allgaier teab, kellega ta mängib, võib ta oma

vastast tahteliselt võita lasta — lihtsalt suu- rest aukartusest tema vastu.”

„Jeesus-Maarja-Joosep — see on —”

„Pst! Härra Allgaier'ile ütlete teie, armas härra Jüngling, ainult, et tegemist on prant- suse kõrgema aristokraatia liikmega, näiteks: vürst Berthier'iga, või Bassano hertsogiga, või krahv St. Cyr'iga!”, ja tõstes hoiatavalt näpu: „Aga häda teile, kui ütlete härra Allgaier'ile, kellega ta mängib.”

„Ekstsellents võib olla kindel,” õhkab här- ra Jüngling, tehes kummarduse maani.

*

Vahepeal oli videvik kätte jõudnud ja män- gutoas valitses hämarus. Üksildaselt valgustas ruumi kolmeharuline lühter ja vastasseinas olevast peeglist helkis vastu sirmi taga põleva küünla valgus.

Hiiglasliku kasvuga Allgaier istus mõnusa- ti üksinda oma lauakese ees ruumi keskel ja trummeldas näppudega laual. Ta fauninägu helkis äikeseliselt.

Sirmi tagant kostis tugev, metallikõla meel- detaletav hää: „Fini, Rapp!” (Valmis, Rapp!)

Kindral filmus sirmi tagant kannuseid kõlis- tades ja kandis malelaua ootaja ette: „Palun, härra Allgaier, nüüd on teie käik!”

Allgaier vaatles heatahtlikult malendite sei- su. Lõpuks, pika vaheaja järele, torises ta mõ- nusalt: „Nü — mida see onkel jälle välja mõtles?”

Rapp pörkas tagasi, nagu oleks keegi teda torganud: „Olete hull? Mida lubate endale!”

Allgaier pilutas lõbusalt silmi: „Mis siis?”

„Kuidas sõandate tarvitada selliseid väljen- dusi?”

Allgaier, imestunult: „Mõistab ta siis saksa keelt?”

Rapp, vihaselt: „Ei, kuid mina ei luba seda!”

Allgaier sirutab käsi ja jalgu, võtab taskuräti, nuuskab põhjalikult ja arutab: „Ja, kallis här- ra, on ta siis inkognito või ei ole ta inkognito? Mina olen Allgaier. Kes see tohman seal sirmi taga on, seda ma ju ei tea!”

Rapp kähiseb: „Tehke oma käik, teie idioot!”

Malemeister ei kaota oma rahu ja poriseb omaette: „Ainult mitte tuliseks minna, ainult mitte tuliseks minna, kui paluda tohiks.” Ta uurib malendeid. „Ta on siis siin seda etturi- upitanud. Na-jaa! Aga vast tuleb siit naaber abiks.” Valjult: „Kui Issandal meist veel hea- meel on! Vaat! — Kuningas peab pagema.” Asetab malendi. „Olge head, härra kindral, viige siis see malend jälle sinna sirmi ta- ha sellele anonitümsele tohmanile!”

„Kuulmata!”

Hääl sirmi taga: „Qu'est-ce-qu'est avec cet homme la, Rapp?” (mis selle inimesega seal siis lahti on, Rapp?)

Allgaier, triumfeerides: „Jessas, na, ei tea mis ta seal nüüd haudub, too tohman!”

Klirinaga viskab Rapp malelaua lauale: „Siin, võtke!”

„Na, na, na — ainult mitte na ägedalt, ekstsellents. Ega's sellepärast veel degradeerita. Soo, nii, mida see va' hingeõgija siis nüüd tegi?”

„Kuulge, härra Allgaier!”

„Alors, Rapp! Ce sujet la, de qui parle-t-il toujours?” (Kellest see mees seal kõneleb ühtesoodu?)

„Pas d'importance, vraiment!” (Pole midagi tähtsat!)

„Jaa, pole midagi tähtsat. Tähendab, daamiga on ta mulle järele roninud. Nii ta on. Ikka naised, ikka naised. Nüüd olla see üka poola krahviproua!”

„Tehke oma käik, härrrra!”

Hääl: „Assez, assez!” (Aitab, aitab!)

Allgaier hirvitab sardoniliselt: „Saad kohe nii et aitab, armas mees! Shahh! Las' laud läheb, cher general!” (kallis kindral).

Rapp kiristab hambaid: „Selline isik!”

Nüüd kostab sirmi tagant päris ehmunult: „Parbleu, Rapp!”

Kindral tuleb vihasena sirmi tagant:

„Selle käigu eest vastutate veel, härra Allgaier!”

Allgaier vahib talle imestunult otsa: „Miks ekstsellents? No — jaa, malegeenius ta just ei ole, see teie isand Tundmatu. Nii siis, mida teeme nüüd? Teate mis: teeme veel üks mäng!”

Sirmi taga valitsevad ärevad meeoleolud.

„Rapp, Rapp! Qu'est que c'est ça? C'est incroyable!” (mis see siis on, see on ju uskumatu).

Malemeister itsitab täie mõnuga: „Seda ma usun, et see uskumatu on!” Hõõrub oma habemetüükaid ja rõõmustub: „Mängid ju ka Allgaieriga, vennas!”

Surmkahvatuna ilmub kindral malelauaga: „Siin — saab ta valmis!”

Allgaier kummardub tseremoniaalselt: „Silmapilk, teie kõrgus. Tähendab, üks ratsur on hüpanud. Eks minu hobune hüppa siis ka!” Ta pilgutab kindralile kavalalt silma: „Teate mis, ekstsellents? Allgaier teeb nüüd uudist! Ta kuulutab — veelkord shahhi! Nii, härra kindral-oberst-feldmarssall-leitnant!” Suurepärase poosiga tõuseb ta. „Ekstsellents, teatan alandlikult: ta on shahhmatt!”

Rapp ei heida enam ühtki pilku ta peale. Kõristades kannustega läheb malelauaga sirmi taha. Kostab rusikalöögi mürts! — Raudne hääl müristab: „Mon Dieu!”

Ja-Mal — „maailma lõpp“

Annab kaua sõita, enne kui jõuab Ja-Mal'i — „maailma lõppu”. Esiteks mitu päeva raudteel Moskvast üle Uurali, Siberisse Tjumen'i linna. Siis veel üks nädal aurikuga üle Tobolski mööda Ob'i jõge alla kuni Obdorsk'i linnani, mis juba asub polaarjoonel. Siin lõpeb kahekümmes sajand, tehnika, liiklemine, masinad — mitte midagi ei küüni enam sellele maale, mis jumal teab kui kaugele ulatub põhja poole. Reisija peagi mõistab, miks samojeedid seda maad endi keeles Ja-Mal'iks, s. o. maailma lõpuks, nimetavad.

Isegi sadam aurikutele on veel olemas põhjapoolses Ob'i lahes, Nyda lähedal. Kuni siia sõidab igal suvel tuntud „Kara Kaubandus-Ekspeditsioon” Hamburgist.

Meie aga tahtsime Ja-Mal'i sisemaale ja meil oli selleks regi varustusega kaasas. Oli juba aprilli lõpp, kui teele asusime, ja pooleldi kevad. Maa hakkas juba soojaks minema. Igalpool tärkas pelglikult rohelist. Kuid meie kasutasime kohalikku rege, millel kolivad samojeedid teostavad talvel kui ka suvel endi pikki reise.

Kuus nartat (rege) üksteise järel, täis kuhjatud varustust ja tarbeaineid, ette rakendatud väsimatud põhjapõdrad: nii sõitsime põhja poole, tundrate ja igavesti külmanud maa mõõtmatuile aladele. Alguses ei näinud meie palju uut. Veel oli kuusikuid ja kaasikuid, lehtkuuski ja pajusid. Kuid mida kaugemale meie jõudsime, seda väiksemaks muutusid puud, seda harvemaks mets. Põõsaste võotkonnale järgnes ühetasane, piiritu tundra. Juba teel tihti kohtasime samojeedi-perekondi, kes endi põhjapõdra-karjadega rändasid suvistele söödamaadele. Igal perekonnal on oma maa-ala, kuhu ta ajab oma karjad. Kuid laagriplatside vahet on tihti viiskümmend, isegi sada kilomeetrit. Üksteisega ei ole neil siis peaaegu mingisugust sidet, millest ka tuleb, et peaaegu igal suguharul on arenenud omaenda murrak. Seda võib tähele panna mitte üksi samojeedide, vaid peaaegu kõigi Põhja-Siberi rahvaste juures. Ja-Mal'il elas enne seitseteist

Adjutant tuleb sirmi tagant ja karjub: „Kui te juba teadsite, kellega mängite, kust võtsite julguse, Tema Majesteeti kaotada lasta?”

Malemeister naeratab armastusväärsest: „Esiteks, härra kindral, olen ma ikkagi viinlane ja tema on prantslane, ja teiseks — ärge siis kurjaks saage — kahe nädala eest võitis ta ju ka terve lahingu!”

samojeedi-suguharu. Viimasel ajal on aga nad liitunud suurematesse koondistesse, millel kõigil kõlavad nimed: Chudi, Okotetto, Vanuito ja Esyngi.

Päevad läbi läks nüüd sõit mööda tühja lagemaad. Harva katkestas silmapiiri joone mõni põõsas, küngas või järv. See lõpmatus siin on teistsugune kui mere lõpmatus igavese õõtsumisega üles-alla; see on midagi sootuks erinevat ja omapärast, mida isegi armastama hakkad. Kui lõpuks täiesti olete valla linnade kammitsaist, tunnete siin seda, mida nimetatakse „iseenda hooleks jäetud”, tunnete looduse vahenditult lähedust, millega peate võitlema enda olemasolu pärast. Loodus ei ole siin mitmepalgne, ei ole rikas, ent selle-est suur ja avar. Aga see vähene, mida loodus siin kaugele põhjas annab, võimaldab siiski mõnele saajale samojeedi-perekonnale ühes nende hiiglasuurte põhjapõdra-karjadega elu. Ja-Mal'is arvatakse suvel olevat sadatuhat põhjapõtra, mõni kari üle tuhande looma suur. — Kuus-sada kilomeetrit pikk poolsaar on umbes nii suur kui Eesti, kuid tal pole ühte tuhandikugi Eesti elanikkude arvust.

Nagu paljude primitiivsete rahvaste, nii ka samojeedide juures on naised orjastatud seisukorras. Peale emakohuste täitmise on nad veel ainult tööloomad. Kui kohale jõudsime, ladusid naised parajasti tshum'isid, telke, üles. Need koosnevad lattidest kavastisest (muistse eesti püstköögi taoline), mis väljaspoolt kaetakse keedetud ja kokkuõmmeldud kasetohtudega. Ainult ülesse jääb suitsuavaus. Kuid sellele vaatamata on tshum'is suitsu küllalt, nii et vaevalt seal sees võib viibida. Naiste ülesandeks on tule eest hoolitseda, vett hankida, süüki teha. Nad valmistavad riideid ja suurema osa majatarbeist. Mehed kütivad ning kalastavad ja karjatavad põtru. Kaugel põhjas ei ole elu kerge, aga naiste oma on kahekordselt raske.

Naisi on palju vähem kui mehi. Mõne suguvõsa juures Ob'i keskjooksul on mehi isegi kaks korda rohkem. Naisi hinnatakse kõigepealt kui tööjõude, ja neid rohkem ostetakse kui kositakse. Naise hind määratakse peigmehe ja pruudi isa vahel kindlaks ja maksetakse välja nahkades või põhjapõtrades.

Söömises on samojeedid imetlusväärse kohanemisvõimega. On tal palju, siis sööb ta palju, on tal aga vähe, siis nälgib ta päevadekaupa kuuma tee ja raasukese külmetatud liha juures. Sageli süüakse kalu ja liha toorelt, otsekõhe peale lahtimist. Samal ajal aga oskavad nad ka päris mitmekesiseid ja maitsvaid roogasid valmistada. Millest meie kõige rohkem puudust tundsimine, oli suhkur ja sool. Mõlemaid on neil äärmiselt napilt.

„Romaani“ lugejaile, tellijaile, müüjaile ja tellimiste vastuvõtjaile.

Teatame, et oleme ajakirja „Romaani“ väljaandmise õiguse andnud üle Jakob Loosalule, arvates 1. jaanuarist 1934. aastast, ja palume kõiki „Romaani“ müüjaid ja tellijaid nüüdsest peale pöörata „Romaani“ talituse poole Rataskaevu tän. nr. 9, Tallinnas, telef. 427-18.

Kõik „Romaani“ üksiknumbrimüügist ja tellimiste vastuvõtmisel tekkinud arved ja kohustused kuni 1933. aasta lõpuni tulevad tasuda k. o.-ü. „Arenegule“, Vene tän. nr. 13 (tel. 437-18) Tallinnas, kuna kõik kohustused, arvates 1. jaanuarist 1934. a., tulevad õiendada uue väljaandjaga, Rataskaevu tn. 9.

Täname kõiki „Romaani“ lugejaid, tellijaid, edasimüüjaid, tellimiste vastuvõtjaid ja kaastöölisi meile 12 aasta jooksul väljendatud rohke poolehoidu ja lahke kaastöö eest.

K. o.-ü. „Arenegu“ juhatus.

Olgu siinkohal mainitud, et sõna „samojeed“ on vene algupära ja tähendab „endasõja“, mis vihjab inimsöömisele. Ise nimetavad nad endid „inimesed“. On ka tõenäoline, et nende juures varem inimliha söödi, kuigi esijoonel religioossetel motiividel.

Kliima ei ole Ja-Mal'is sugugi nii kare, kui vast võiks oletada. Suvel tõuseb soojus 25 kraadini, talviti on tihti üle 30 kraadi külma. Lähedane meri mõjub pehmendavalt, ja sellepärast valmivad ka poolsaare põhjaosas mitmesugused marjad.

Üks suuremaid nuhtlusi meie reisu jooksul olid põhjamaised moskiitod, keda siin leidub uskumatul hulgal. Siberi rahvaste juures mängib võitlus nende vastu sedavõrt suurt rolli, et sellel ainel isegi kangelasmüüt on loodud. Nii on soome maadeurija Kai Donner üles kirjutanud Ket'i ääres elutsevate samojeedide laule Itje'st. Viimane võitleb hiiglase Pynegusse vastu. Ta võidab ja surmab tema, kuid hiiglane ikka jälle uuesti ärkab ellu. Lõpuks põletab ta jälle surmatud hiiglase keha ja pilub tuha tuulde, — ja sellest lendavast tuhast tekkisid tigidad moskiitod.

Peale ranniku-piirkondade oli Ja-Mal seni vähe tuntud. Alles 1908. aastal suurem ekspeditsioon uuris poolsaare läbi; kolmsada aastat varem Jermaki kasakad käisid Ja-Mal'i lõunapoolsetes osades. Seal venib aeg pikkamisi. See on maailm omaette, „maailma lõpp“!

Väljaandja Jakob Loosalu.

Vastutav toimetaja Johannes Lank.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Rataskaevu 9. Postkast 193. Kõnetr. 427-18.

„Romaan“ maksab tellides: 3 kuu peale kr. 1,50, 1/2 aastas 3 kr., aastas 6 kr. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused

Talisport ja kosmeetika.

Viis minutit käte, näo ja jalgade raviks.

Kuigi talispordi eelduseks on lihtne eluviis, tuleb naisel hoolt kanda näonaha kaitsmise eest talvises karges õhus. Oleks ekslik arvata, et spordi harrastamine sisaldab lohakuse ja ükskõikse suhtumise tavalistesse kosmeetilise ravi nõuetesse. Ümberpöörduvalt: sport asetab sellele endisest suuremaid nõudmisi. Samuti kui sport nõuab erilist rõivastust, mis vastab välisele temperatuurile ja spordi laadile, samuti peab naine kaitsma oma näonahka ja keha kahjulike mõjude eest. Pärastine kahtsemine ei suuda ju kõrvaldada tekkinud vigu!

Tänu taevale, ei nõua nōoravi talispordi puhul suuremaid, aeganōudvaid protseduure. Selleks vajatakse vaid vähe aega ja vähe raha.

Milliseid samme peab talispordi harrastav naine võtma ette oma näonaha kaitsmiseks? Kōigepealt tuleb nāgu puhastada vatiga ja k a m p v e r i t sisaldava kreemiga, mis on parim kaitsmise külma talveõhu vastu, teeb õhtlasi naha painduvaks ja jätab nahale „hingamisvōimaluse“. Kreemi ei tohi spordi ajaks siiski nāole jätta, vaid see tuleb āra pesta vati ja nāoveega. Seda kreemi ja nāoveega pesemise toimingut vōib korrata ka pāeva jooksul kord, tingimata aga pārast spordi lōpetamist. Sama tēhtis on huulte sissemāarimine vārvitu huulepulgaga, mis sisaldab rasva ja tagab huulte naha pehmuse sāilivuse. Sageli kannatavad huuled rohkem kui nāgu kōlmast õhust, mis tekitab ebaesteetse huulte kestendamise. Unustada ei tohi ka kōrvalestade sissemāarimist kreemiga, kuna kōrvad kannatavad sageli veel enam kōlma all kui nāgu. Sama peab ūtlema k ā t e kohta. Punaste kēte saamise ja kōlmamise takistamiseks tuleb kēsi korduvalt mēarida eespoolmainitud kreemiga. Jalgadele tuleb samuti tēhelepanu pōrjata. Neid tuleb pesta nāoveega ja hiljem raputada neile talkpuudrit. Seega hoidutakse kōlmetamise hādaohust ja pāsetakse ebaeeldivast sūgelemisest, mis on tavaline nāit. suusatamise juures. Ideaalne abinōu epidermise kestendamise vastu on hōōruda kogu keha vegetaabilise mas-

saašōliga ja hiljem kōlniveega. See nōuab aga tavaliselt tōōtavalt naiselt, kes harrastab sporti vaid pārastlōunatel, liiga palju aega ja ka raha. Nāo-, kēte- ja jalgade-ravi vōtab aga ainult viis minutit aega, kuid omab suure tēhtsuse. Talispordi mōnude tēieliseks nautimiseks peab tarvitusele vōtma abinōud selle ebaeeldivate tagajārgede kōrvaldamiseks!

Soeng annab naisele mitu nāgu.

Tōelise edu maailmas vōivad saavutada vaid sellised naised, kellel on talenti nāida meestele alati uutena. Seda ei saavutata ūksi riidetusega, ka naise nāgu peab muutuma ja oma alati uusi vōlusi. Ōige riidetuse valikul on naised osutanud osavust ja maitset, kahjuks ei pūhenda aga naised kōllaldaselt tēhelepanu soengule, millel on siiski suur mōju vālimusele ja naise ūldkujule.

Kui meie isegi igapāevases elus kanname alati sama soengut, pōhjudades seda vast harjumuse ja mugavusega, siis peame vāhemalt ōhtuks pidulikkudeks juhtumisteks valima ōige, isiklikkusele sobiva ja enam n. ō. piduliku soengu.

Arenenud maitsega naine leiab kindlasti hea juuksuri kaasabil endale sobiva soengu. Leidub ju nii suur valik kauneid lauguga soenguid, siis patsiga kaunistatud Gretchen-soenguid ehk koguni Madame Recamier' ajast tagasipōrdunud soenguvorme, mis haruldaselt hāsti sobivad lūhikesele kasvule, kuna nad pikendavad figuuri ja lasevad seda nāida saledamana. Samuti on lūhikesele kasvule kasulikud soengud sellised, mis koondavad lokid ette, jättes kukla vabaks. Pikale, saledale naisele sobivad sellised soen-

gud, mis jätavad juuksed ees pea-aegu siledaks ja lamedaks, kuna kuklale on koondunud kōik kāharad.

Ūhte peab siiski meelcs pidama: kunagi ei tohi valida soengut teise naise eeskuju järele. Soeng, mis sobib sōbratarile, vōib teistsuguse nāoehituse juures mōjuda sootu vastupidiselt. Soeng tuleb valida oma nāo ja individuaalsuse järele. Noored, korrapārased nāojooned nāivad igasugustes soengutes kaunitena, kuid ka siin vōib looduse poolt antud ilu ōige soengu valikuga toonitada. Tugevamate ja mittekorrapārasete nāojoontega naised peavad soengu valikul eriti ettevaatlikud olema, sest nad vōivad soenguga mōnda defekti vaid vālja tōsta vōi kaotada. Ūhe sōnaga: Individuaalsus on ka soengu alal enesestki mōistetav ja ūlitēhtis.

Mitte ūksi individuaalsus, vaid ka tualett etendab soengu juures suurt osa. Lakeeritud ja kulla- vōi hōbeda lāikega ūlepritsitud soengud, mida kantakse vālismaail, sobivad suurepāraselt musta ōhtutualeti juure. Pastellvārvilised parukad peavad aga t ā p s e l t sobima kleidi tooniga.

Ikka enam ja enam naiselikuks muutuva moe juures kasutatakse ka ōhtusoenguteks paelu, lilli ja tūllist sidemeid.

TÄPSUS.

Uhte pagariärisse astub sisse härra ja nõuab soolakringlit. Pagar, viisakas mees, asetab soovitud eseme härra ette letile. Härra võtab oma prillid ninalt, puhastab need hoolikalt taskurätiga, seab jälle ninale ja vaatleb tükk aega tõsise näoga antud soolakringlit. Lõpuks lausub: „Kas te ei võiks küpsetada mulle soolakringli, millele oleks „R” tähe kuju?” Pagar on küll natukene imestunud, kuid on's see tema asi ostjate omapärasusi arvustada. Miks ei peaks ta „R” tähe kujulisi kringleid küpsetama, kui nende eest maksetakse?! „Nii siis, härra võib homme hommikul tähe kätte saada.”

Järgmisel päeval, täpselt pool kümne ilmub härra jälle ärisse, vaatleb tõsiselt saadud „r” tähe kujulist saia ja raputab lõpuks pead. „Kahjuks on juhtunud arusaamatus. Sooviksin mitte väikest vaid suurt „R”!” Pagar vabandab; kui härral aega on, siis teeb ta homme hommikuks suure „R” kujulise kringli. „Ja! Homme on mul aga poole kümne ajal mujal tegemist,” ütleb härra, „vast võin tulla kringli järele kell üheksa?” „Ja, palun, kell üheksa on kringel valmis.”

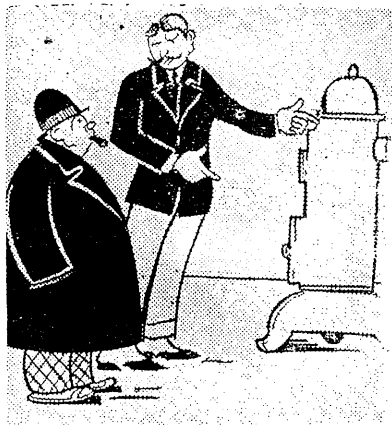
Järgneval päeval kell 9 on härra kohal ja pagar asetab letile soovitud suure „R” tähe kujulise soolakringli. Härra raputab pead: „Pole see, mis soovisin. Kujutasin endale kringli ette palju väiksemana. Kas te ei võiks ühe väiksema teha?” „Ja muidugi, heameelega! Kui suur peab see „R” siis olema?” Härra võtab taskust täitesulepea ja joonistab paberitükile tähe. Tähendab ühtlasi, et homme puudub tal võimalus tulla kringli järele ja saab seda teha alles ühehomme kell neli peale lõunat.

Tähendatud päeval on tellija ka jälle täpselt pagari juures. Pagar asetab tähekringli letile. Võõras süveneb jälle tükkiks ajaks vaatlusesse, kaalub kringlit lõpuks käes, ja lausub: „See juba peaaegu sobib, kuid soola tuleks rohkem peale raputada. Tulen homme veel kord.”

Ja veel kord tuleb tellija. Vaatleb tähte, noogutab pead ja tasub kringlike hinda.

„Pakin teie kringli sisse!” ütleb pagar. „Pole vaja” lausub härra.

Võtab kringli ja sööb ta sealsamas ära.

Ärimees: „Selle pliidiga hoiate kokku 50% kütteenaine...”

Ostja: „Võtan's juba parem kaks tükki, siis pääsen puude murest täiesti...”

Asjaarmastaja õngitseja kalakaupmehele: „Andke mulle 10 kg kala, mis sobivad selle õnge otsa.”

„Ometi viimaks vabanes Karlson kauaaegsest piinast — — —”

„Kas tõesti, — on's ta surnud?”

„Ei, mitte Karlson, vaid ta ämm!”

PEA-MURDMIST

AUHINNALISI ÜLESANDEID

Poisid pähkleid müümas.

Talumehel kasvas aias paar pähk-lipuud. Jõudis sügis. Saak ei olnud kuigi hea. Kõiki pähkleid puudelt maha võttes selgus, et neid oli kokku 150 tükki. Mees kutsus oma kolm poega ja ütles: „Siin on pähkliid. Võite nad müüa ära, aga pidage meeles, et teie müüksite pähkliid ühesuguste hindadega, s. o. ükski ei tohi müüa pähkleid ei odavamalt ega kallimalt kui teised vennad.” Isa andis siis Peetrile 15, Asule 50 ja Kaarlile 85 pähkliid. „Mina tahan, et igaüks teist saaks oma pähkliite müügist ühepalju raha.” — oli isa nõudmine.

See näib võimatuks, kuid nupukad poisid said hakkama selle keerulise äriaga. Aga kuidas ja millise hinnaga müüsid nad pähkliid?

Jalgratturid ja kärbes.

Kaks linna asuvad üksteisest 300 kilomeetri kaugusel. Täpselt ühel ja samal päeval, tunnil, minutil ja sekundil kaks jalgratturit väljuvad üks ühest ja teine teisest linnast üksteisele vastu. Mõlemad kihutavad pöörase hooga — 50 kilomeetrit tunnis, ega peatu hetkekski sõidul. Ühes esimese ratturiga väljub linnast, täpselt samast algpunktist, üks kärbes, kes lendab tunnis 100 kilomeetrit. Kärbes jõuab esimesest ratturist ette ning lendab teisele vastu. Selle juure jõudes pöörab ta kohe tagasi. Jõudes uuesti esimese jalgratturini, pöörduv ta jälle tagasi ning kordab oma lendu ühe juurest teise juure seni, kuni jalgratturid kohtuvad. Siis jäi kärbes rahule ning laskus ühe ratturi kübarale. Mitu kilomeetrit lendas kärbes?

*

Ülaltoodud ülesannete õigete lahenduste saatjate vahel jagatakse välja autasuks iga ülesande kohta üks romaani, seega kokku kaks romaani.

Lahendused saata „Romaani” toimetusele Tallinn, Rataskäevu t. 9, hiljemalt 25. jaanuariks s. a.